

KPAROBU

Tire te ba m̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin tem̀n gari gerum̀ n ka girari saa ye ba sina boko sw̃i.

Ben waati ye s̀, Isireliba ba kua ye ba k̃i. Ba ku ra Gusuǹ mem ǹwε. Ma u dera yiberεba ba bu ǹni s̀w̃a. Ben ǹni sw̃aru s̀, b̀ n g̃ru g̃sia ba Gusuǹ ǹogiru sue, u ra bu suuru kuenta kpa u bu kparo go seeya wi u koo bu w̃ra saa yiberεban ǹman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen g̃n gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusuǹ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mero bisi sanǹsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba w̃a Kananin tem̀

¹ Yosuen g̃n biru Isireliba ba Yinni Gusuǹ bikia u bu s̃ bwese kera ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie w̃ri. ² Yera u bu wisa u nεε, Yudan bwese kera, domi na bu tem me ñmu s̃ndia.

³ Ma Yudaba ba ben maabu Simεba s̀w̃a ba nεε, i na i ka sun Kanani be ba w̃a besen tem me s̀ w̃ri su go. Yen biru kpa su maa da besen mi.

Ma Simε be, ba wura ba da. ⁴⁻⁵ Yera be kpuro ba menna ba Kanani be w̃ri. Yinni Gusuǹ u maa bu Kanani be ka Feresiba ñmu s̃ndia. Ma ba bu kamia ba ben t̃mbu ñr̃bun suba w̃kuru (10.000) go Besekĩ. Miya ba yande wuu gen suǹ deema ba ǹn w̃ri. ⁶ Yera u duka sua ma ba ǹn naa gira ba mwa ba win ǹman niki bii bakanu b̃ra ka win naa niki bii bakanu. ⁷ Yera Besekin

sunɔ wi, u gerua u nɛɛ, sinambu wata ka wɔkura na dera ba ben nɔman niki bii bakanu bɔɔra ka ben naasuginu. Dĩa buri yi na deri, yiya ba ra n dimɔ. Wee tɛ Gusunɔ u man ye kpuro kɔsiemɔ.

Ma ba ka nùn da Yerusalemuɔ. Miya u gu.

⁸ Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalemu wɔri ba ye kamia. Yen dɔma te, ba yen tɔmbu go ma ba wuu ge dɔɔ mɛni. ⁹ Yera ba maa da ba Kanani be ba wãa guunɔ wɔri ka be ba wãa sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia gbaburɔ, ka sere be ba wãa sɔɔ duu yeru gia. ¹⁰ Ma ba maa Kanani be ba wãa Heboroniɔ wɔri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia. ¹¹ Heboronin di ba maa da ba Debirigibu wɔri. Saa ye sɔɔ, ba ra wuu ge sokuwa Sefɛɛn wuu. ¹² Ma Kalɛbu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu ge mwa, yɛrowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ kurɔ. ¹³ Yera Otinieli, Kalɛbun wɔnɔ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalɛbu u nùn win bii wɔndia wi kã kurɔ. ¹⁴ Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otinielin yenuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tondon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalɛbun mi. Ye u tura mi, u sara saa win ketɛkun di. Yera Kalɛbu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ. ¹⁵ Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ. Domi bera ye a man wɛ sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalɛbu u nùn bwii wɛ yi yi wãa guunɔ ka wɔwɔaɔ.

¹⁶ Keniba be ba sãa Mɔwisin dokirin bweseru ba Yudaba swĩ ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa bɛɛ wãa. Ba da ba sina gbaburɔ Yudaban temɔ Aradin sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia.

¹⁷ Yen biru Yudaba ka ben maabu Simɛɔba ba Kanani be ba wãa Sefatio wɔri ba kpeerasia mam

mam. Wuu gera ba yĩsiru kã Həoma. Yen tubusiana bansu. ¹⁸ Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu. ¹⁹ Yinni Gusunə u ka Yuda be wāa. Yera ba bera mi guunu wāa mwa ya kua begia. Adama bañ kpĩa ba tən be ba wāa nin wəwəə kamie. Domi tən be, ba tabu keke sisugii mə yi dumi gawe. ²⁰ Məsuma Kalebu u ka Heboroni wa nge mə Məwisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese keri ita gira min di. ²¹ Adama Benyaməba bañ kpĩa ba Yebusiba gire saa Yerusalemun di. Yera n dera ba ka wāa ben suunu səə sere ka gisən gisə.

²² Yinni Gusunə u wāa ka Manaseba ka Efaraimuba be ba sāa Yosefun bibun bweseru. Ma ba Beteli wərim da. ²³ Adama ba gina dera gaba da ba yen saria məera. Beteli yera, ba ra raa soku Lusi. ²⁴ Ye ba tura mi, yera ba goo wa u yariə wuu gen min di. Ma ba nùn səəwa ba nəe, a sun səəsiə min di ba ra ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.

²⁵ Ma durə wi, u bu səəsi. Ye ba dua wuu ge səə, yera ba gen təmbu go. Ma ba durə wi deri ka win yənuḡibu kpuro. ²⁶ Yen biru durə wi, u yara wuu gen min di u da Hetiban temə u wuu kpəə bana. Ma u gu yĩsiru kã Lusi. Yĩsi tera ba ka gu sokumə sere ka gisə.

²⁷ Manaseba bañ kpĩa ba Beti Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu ka Yibileamugibu ka sere maa Megidogibu ka ben baru kpaanugibu gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wāa Manaseban suunu səə. ²⁸ Baa sanam mə Isireliba ba dam kua, bañ maa kpĩa ba tən be gire. Adama ba bu yoo səma koosia.

²⁹ Məya maa Efaraimuba bañ kpĩa ba Kananigii

be ba wãa Gesεε gire. Yera n dera tɔn be, ba ka wãa ben suunu sɔɔ.

³⁰ Sabuloniba, be maa, baɲ kpĩa ba Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba dera ba wãa ka be sannu, adama ba bu yoo sɔma koosia.

³¹ Aσεεba baɲ maa kpĩa ba Akogibu ka Sidonigibu ka sere Alabugibu ka Akisibugibu ka Helubagibu ka Afikigibu ka Rehɔbugibu gire. ³² Ma Aσεε be, ba wãa ka be sannu.

³³ Nεfitaliba baɲ maa kpĩa ba Bεti Semεsigibu ka Bεti Anatigibu gire. Ba wãa ben suunu sɔɔ, adama ba bu yoo sɔma koosia.

³⁴ Amɔreba ba Danuba gira saa wɔwan di. Ma Danu be, ba da ba wãa guunɔ. ³⁵ Yen sɔna Amɔre be, baɲ doone saa Haari Heresi ka Ayaloni ka Saabimun di. Adama yen biru Efaraimuba ka Manaseba ba bu taare ba yoo sɔma koosia.

³⁶ Sɔɔ yēsɔn nɔm dware gia, Amɔreban tem nɔɔ ga Edɔmuban tem bεwa n ka da sere gunguu te ba mɔ Akarabimuɔ sɔɔ yari yeru gia. Akarabimu yen tubusiana nia.

Gusunɔn gɔrado u da

Bokimuɔ

2

¹ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔrado u seewa Giligalin di u da Bokimuɔ. Ma Gusunɔ u Isireliba sɔɔwa saa gɔrado win nɔɔ sɔɔn di u nεε, na bεε yarama Egibitin di na ka bεε na tem mε sɔɔ, mε na bεεn baababa nɔɔ mwεεru kua ka bɔri. Na nεε, naɲ nen arukawani kusiamɔ pai ye na ka bεε bɔkuɔ. ² Na maa bεε sɔɔwa na nεε, i ku ra ka tem mεn tɔmbu arukawani bɔke. I ben bũu sãa yenu kɔsukuo.

Adama in̄ nen gere mem̄ n̄awε. Mban s̄na i kua mε. ³Yen s̄na na bεε s̄om̄ ma nañ bu giram̄ bεen min di. Ba ko n w̄awa bεen b̄akū, ba n s̄a bεen wεr̄abu, kpa ben b̄unu nu ko bεen yina.

⁴Saa ye Yinni Gusun̄n ḡrado wi, u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba kpuro ba n̄ogiru sua ba swī. ⁵Yen s̄na ba yam mi soka Bokimu. Miya ba Yinni Gusun̄ ȳakunu kua.

Yosuen ḡa

⁶Sanam mε Yosue u w̄a w̄aru s̄a, u dera Isireli baawure u dawa u win tem̄ mwa mε mu kua wigim. ⁷T̄n be, ba Yinni Gusun̄ s̄awa Yosuen waati kpuro s̄a ka maa guro guro be u derin waati s̄a, be ba s̄m̄ maamaakiginu kpuro wa ni Yinni Gusun̄ u Isireliba kua. ⁸Yosue, Nunin bii, Yinni Gusun̄n s̄m̄ kowo, u kuawa w̄a wun̄bu ka w̄akuru (110) ma u gu. ⁹Ba n̄n sika win tem̄ Tinnati Heresī, Efaraimuban bera gia Gaasin guurun s̄a ȳsan n̄m̄ geu gia. ¹⁰Saa yen t̄mbu kpuro ba gu, ma be ba seewa ben ayen̄ bañ Yinni Gusun̄n bεεε ȳ. Mεya ba maa duari ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusun̄n

s̄aru deri

¹¹Ye Isireliba ba kua, yañ Yinni Gusun̄ dore. Domi ba n̄n deri ba da ba b̄unu s̄am̄ ni ba ra soku Baaliba. ¹²⁻¹³Ba Gusun̄ ben baababan yinni deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma ba be ba bu sikereneñ b̄u ni ba m̄ Baaliba ka Asitaateba s̄am̄ ba nu wiru kp̄iyamme. Yera n dera Yinni Gusun̄n m̄ru seewa. ¹⁴Ma u bu t̄n diobu n̄mu beria ba bu ye ba m̄ kpuro gurari. U maa bu ben yiberε be ba bu sikereneñ d̄re. Bañ maa kp̄ia ba ka

tii yinε. ¹⁵ Baama mi ba tabu da, Yinni Gusunε u ra dewa bu kōsa wa nge mε u raa gerua ka bōri. Ba nōni swāaru wa ta kpā. ¹⁶ Yen biruwa u bu kparobu seeya be ba koo bu faaba ko tən diobun nōmun di. ¹⁷ Ka mε, ba ku ra kparo ben gere wure. Bañ ka Gusunε turo yōre. Būna ba ra sã. Mii mii ba swaa ye deri ye ben baababa ba raa swīi. Bañ maa Yinni Gusunεn wooda mεm nōwε. ¹⁸ Yinni Gusunε ù n bu kparo wē, u ra n wāawa ka yēro u ka bu wōra ben yiberεban nōman di, kparo win waati kpuro sō. Domi u ra ben wōnwōndu wa sanam mε ba weeweenu mđ, be ba bu tōya mđ ba bu nōni sđmōn sđ. ¹⁹ Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa kōsa kowa n kere ben baababa. Būna ba ra kasu bu wiru kpīiya bu sã. Ben gōru ga ra bōbiewa bu ka swaa kōsa ye swīi ka degangam.

Yinni Gusunε

u Isireliban laakari mεera

²⁰ Kpa Yinni Gusunε u ka bu mōru ko gem gem u nεε, tən be, ba nen wooda sankā ye na ben baababa wē. Bañ maa nen gere mεm nōwε. ²¹ Yen sōna nañ maa bu bweseru garu girammε bwese ni Yosue u deri sō sanam mε u gu. ²² Bwese niya kon ka ben laakari mεeri, kpa n wa bà n koo lasabu ko, bu nen swaa swīi, nge mε ben baababa ba kua.

²³ Ma Yinni Gusunε u bwese ni deri, uñ ka nin girabu sende.

3

¹ Yinni Gusunε u bwese ni nu tie deri Isireliban suunu sō, u n da ka ben laakari mεeri be bañ tabu koore nge ben baaba be ba Kananin tem mwa. ² U yeni kuawa be ba kun tabu koore mi bu ka tabu

gia. ³ Bwese ni u deri ben suunu sɔɔ wee, Filisitiba ka ben sinambu nɔɔbu ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere Hefiba be ba wāa Libanin guunɔ, saa Baali Hεεmɔɔn guurun di n ka girari Lebo Hamatiɔ. ⁴ Yinni Gusunɔwa u dera ba wāa Isireliban suunu sɔɔ kpa u n da ka Isireli ben laakari mεeri. Saa ye sɔɔra u koo gia bā n koo win woodaba swīi ye u ben baababa wē saa Mɔwisin min di. ⁵ Yen sōna Isireliba ba wāa ka Kananiba ka Hεtiba ka Amɔreba ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba sannu. ⁶ Ma ba ben bii wɔndiaba sua kurɔbu. Be, ba maa bu begibu wē ba sua kurɔbu. Saa yera Isireliba ba tɔn ben būnu sāaru wɔri.

KPAROBU

Otinieli

⁷ Yeniban biru, Isireliba ba Yinni Gusunɔ duari ma ba kōsa kua ba būu ni ba mɔ Baaliba ka Asitaateba sāmɔ. ⁸ Yera Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua, u bu Mesopotamin sina boko nɔmu beria, wi ba mɔ Kusani Risetaimu. Ma ba nūn sāwa wɔɔ nɔɔba ita. ⁹ Saa ye sɔɔra ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba faaba kana. Ma u ben kanaru nua u bu faaba kowo waawa, u bu wɔra sunɔ win nɔman di. Faaba kowo win yīsira Otinieli, Kenasin bii. Kenasi wi, u sāawa Kalebun wɔnɔ. ¹⁰ Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔn Hunde u Otinieli wi yɔɔwa ma u kua Isireliban kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunɔ u nūn sunɔ wi nɔmu beria u kamia. ¹¹ Saa yera Isireliba ba maa bɔri yendu wa wɔɔ weeru. Yen biruwa Otinieli u gu.

Ehudu

¹² Otinielin biru, Isireliba ba maa kōsa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma u Mɔabun sina boko

Egoloni dam wē, u nùn Isireliba nōmu beria. ¹³ Ma sina boko wi, u Amōniba mēna ka Amalekiba ba da ba Isireliba wōri, ma ba Yeriko mwa. ¹⁴ Yera Isireli be, ba Egoloni wi sāwa wōo yendu yiru sari. ¹⁵ Sanam mē sōra ba Yinni Gusunō nōogiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win yīsira Ehudu, Geran bii, Benyamēen bweseru sō. Durō wi, u sāawa nōm dwaagii.

Sōo teeru Isireliba ba nùn gōra u da u Egoloni kēru wē. ¹⁶ Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika nōo do. Yen dēebu bu sāawa gōm soo teeru. Ma u ye doke win pōrao nōm geu gia u yaberu sebusi. ¹⁷ Ye u tura Egolonin mi, u nùn kēe te wē. N deema sunō wi, durō bemberera. ¹⁸ Yen biru Ehudu u gōsirō yenuo, wi ka tōn be ba ka kēe te na. ¹⁹ Adama sanam mē ba tura kpee kōra yeru garun mi, Giligalin bōkuo, yera Ehudu u gōsirama u na sina boko win mi, u nùn sōwa u nēe, yinni, na gari asirigii gēe mō kon nun sō.

Ma sina boko u nēe, win sina bwāabu bu gina yario be kpuro.

²⁰ Saa ye sōo, sina boko u sō gidambisan dii woo durōrugiru garu sōo te ba kua wi turon sō. Ehudu u nùn susi u nēe, gari yi na mō yi weewa Gusunōn min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u yōra. ²¹ Sanam mēya Ehudu u win nōm dwaā ye demia u takobi ye woma saa win yēsi nōm geu gian di, u sunō wi sōka nukurō. ²² Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye nēnua sōowō. Yera u ye derisi Egolonin nuku te sōo. ²³ Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kēnua u berī. ²⁴ Ye u doona, yera sina bokon

bwāaba na ba deema dii ten gamboba ba kenua sim sim. Ma ba nεε, u ko n swaa swīibu m̀ɔwa. ²⁵ Ma ba ǹn mara n ka te. Ye ba wa un̄ kenie, yera ben tii ba kākərɔ sua ba kenia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kpī temɔ u guu. ²⁶ Saa ye sɔɔ, Ehudu u tonda u kpee kərə yee te sara, u da Seiraɔ. ²⁷ Ye u tura mi, u tabu kəba so Efaraimun guunɔ. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka ǹn taa bi da, u bu swaa gbiiye. ²⁸ U bu s̀ɔwa u nεε, i man swīiyɔ, domi Yinni Gusunɔ u sun besen yiberɛba M̀abuba n̄mu beria.

Ma ba ǹn swīi ba da. Ba ỳra Yuudenin tɔbura yerɔ, M̀abuban tem bera gia. Bañ dere baa M̀abubu ben turo u daa te tɔbura. ²⁹ Yen d̄ma te, M̀abuban tabu durɔ damgibu n̄rɔbun suba wəkura (10.000) ba go. Baa ben t̄n turo kun bu kisirari. ³⁰ T̄ɔ te, Isireliba ba M̀abuba sekuru doke. Saa d̄ma ten diya Isireliban tem mu b̄ri yendu wa sere w̄ɔ wεnε.

Sangaa

³¹ Ehudun biru Yinni Gusunɔ u maa Sangaa, Anatin bii ḡsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu durɔbu natawa u go ka ketε kpara d̄ka ỳn n̄ɔ ga s̄u m̄.

Debora ka Baraki

4

¹ Ehudun ḡɔn biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunɔ dore. ² Ma u bu Kananin sunɔ Yabini n̄mu beria wi u bandu dii Hasoriɔ. Win tabu sunɔwa Sisera wi u w̄a Haroseti Goimuɔ. ³ Yabini wi, tabu keke sisugii nenε ka wunɔbuwa (900) u m̄.

Ma u Isireliba dam dāre sere n ka kua wāo yendu. Yera ba Yinni Gusunō nāogiru sue ba faaba kana.

⁴ N deema Gusunōn sōmō tōn kurō wi ba mō De-bora, Lapidōtun kurō, wiya u sāa Isireliban kparo saa ye sōo. ⁵ U ra n sōwa kpakpa bāa gaan nuurō ye ya wāa Rama ka Betelin baa sōo, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye yīsiru kā Deboran kpakpa bāa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua. ⁶ Sōo teeru u Abinōamun bii Baraki sokusia wi u wāa Kedēsio Nēfitaliban temō. U nūn sōowa u nēε, Gusunō, bεε Isireliban Yinni, wiya u nun wooda yeni wē u nēε, a tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000) gōsio saa Nēfitaliba ka Sabuloniban min di a ka bu da guu te ba mō Taborio. ⁷ U koo Sisera, Yabinin tabu sunō ka win tabu kēkēba ka win tabu kowobu gawama wunen mi, Kisionin daarō, kpa u nun bu nōmu beria.

⁸ Ma Baraki u nūn wisa u nēε, à n kaa ka man da, kon da. Adama à kun ka man dōo, nañ dōo.

⁹ Ma Debora u nēε, ya wā, kon ka nun da, adama añ siarabu wasi sà n da sannu. Domi Yinni Gusunō u koo Sisera tōn kurō goo nōmu beria.

Ma Debora u seewa u ka Baraki da sere Kedēsio. ¹⁰ Baraki u Sabuloniba ka Nēfitaliba sokusia Kedēsio. Ma ben tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000) ba ka nūn yōra ka Debora sannu. ¹¹ N deema Mōwisin kurōn sesu Hobabu, win bwesera ba mō Keniba. Ben turo Hebεε u ka Keni be ba tie karana. Ma u da u win kuru gira dāa bakaru garun nuurō Sanaimuō, Kedēsian bōkuō.

¹² Yen biruwa ba Sisera sōowa ba nēε, Baraki, Abinōamun bii, u da guu te ba mō Taborio. ¹³ Ma Sisera u win tabu kowobu kpuro sokusia u nēε, bu na Haroseti Goimun di ka win tabu kēkē sisugii

nɛnɛ ka wunɔbu (900) ye. Ma ba menna Kisionin daarɔ. ¹⁴Ma Debora u Baraki sɔɔwa u nɛɛ, a seewo, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u koo nun gbiiya u ka nun Sisera nɔmu bɛria.

Yera Baraki u sarama guu ten min di ka win tɔmbu nɔrɔbun suba wɔku (10.000) te ta nùn swii. ¹⁵Ye ba Sisera ka win tabu kowobu ka win tabu kɛkɛba wɔri, Yinni Gusunɔ u dera Siseran tɔn be, ba burisina Barakin wuswaaɔ. Ma Sisera u sara win kɛken di u duka sua ka naasu. ¹⁶Baraki u Siseran tabu kowobu ka win tabu kɛkɛba naa gira sere Haroseti Goimuɔ. Ma ba bu go be kpuro ka takobi. Baa ben turo baɛn deri.

¹⁷Adama Sisera u duka sua u da u kukua Hebɛɛ Kenin kurɔ wi ba mɔ Yaelin kuu bekurugirɔ, domi Hebɛɛ ka Yabini, Hasorin sunɔ ba nɔɔsinamɔ. ¹⁸Yaeli u yara u Sisera dam koosia u nɛɛ, a duuma nen yinni, a ku bɛrum ko.

Ma u dua kurɔ win mi, ma kurɔ wi, u bekuru sua u nùn wukiri. ¹⁹Yera Sisera u nɛɛ, a suuru koowo, a man nim kɛɛyɔ n nɔ. Nim nɔru ga man mɔwa.

Ma kurɔ wi, u bom bwãaru sua u nùn wɛ u nɔra. Yera u kpam nùn bekuru wukiri.

²⁰Sisera maa nɛɛ, a yɔro dii kɔnnɔwɔ. Goo ù n na u nun bikia, u nɛɛ, goo wãa mini? A nɛɛ, aawo.

²¹N deema Sisera u wasire too, ma u dweeya mam mam. Yera Yaeli, Hebɛɛn kurɔ wi, u kurun sii dɛka sua ka matalaka u durɔ wi susi sɛɛ u sii dɛka ye kpare win baa saburon deedeeru. Ma ya girari temɔ. Ma durɔ wi, u gu. ²²N wee, saa ye sɔɔ, Baraki u Sisera naa gire. Ye Yaeli u yara u nùn sennɔ da u nɛɛ, a na, kon nun durɔ wi sɔɔsi wi a kasu.

U dua kurɔ win kuru mi, u wa wee, Sisera u kpĩ u guu, sii dɛka gire win baa saburoɔ.

²³ Dɔma te, Gusunɔ u dera Isireliba ba Yabini, Kananiban sunɔ kawa. ²⁴ Yen biru ba ra n ka n̄n̄n̄ tabu m̄wa sere ba ka n̄n̄n̄ taare mam mam ba go.

Deborā ka Barakin womu

5

¹ Dɔma tera Debora ka Baraki Abinɔamun bii ba womu geni kua ba n̄εε,

² i Yinni Gusunɔ siaro domi Isireliban wirugibu ba ḡru doke bu tabu ko. T̄mbu kpuro ba maa tii w̄ε bu ka bu sw̄i.

³ I n̄ɔw̄ɔ b̄εε sinambu, i swaa dakio b̄εε tem ȳrobu.

Na kon Gusunɔ, Isireliban Yinni t̄ma ka womusu.

⁴ Yinni, sanam m̄ε a sarama Seirin guurun di Ed̄mun temɔ, tem mu ȳira, guru winu ḡsira nim, ma gura na.

⁵ Guu bakanu nu ȳira wunε Gusunɔ Isireliban Yinnin wuswaaɔ, wunε wi a tii s̄ɔsi Siɔniɔ.

⁶ Sangaa, Anatin biin waati s̄ɔɔ, ka maa Yaelin saa s̄ɔɔ, goo ku ra s̄i swaa dos̄ɔ.

Be ba gam d̄ɔɔ, swaa kisiya ba ra ka de.

⁷ Wirugii goo sari wi u dam m̄ɔ Isireliba s̄ɔɔ, sere n̄ε Debora na ra ka seewa n̄ge ben m̄ero.

⁸ Sanam m̄ε ba Gusunɔ deri ba b̄unu s̄āam̄ɔ, saa yera ba bu tabu w̄rima.

Adama baa ben t̄mbu n̄r̄ɔbun suba weeru (40.000) s̄ɔɔ,

goo sari wi u t̄r̄eru ñ kun m̄ε yaasa m̄ɔ.

⁹ N̄n̄n̄ ḡru ga dora Isirelin wirugibun s̄ɔ,

ka be ba tii wē bu ka tabu ko.
I Yinni Gusunə takaru koowo.

10 Bεε sinambu, bεε be i keτεku kpikinu sɔni,
i gari yi kparo.

Bεε gobigibu, bεε be i sɔ beku buranu wəllɔ,
i yi geruo.

Bεε maa bwεεbwεεbu, bεε be i ka naasu sīimɔ,
i yi wonwɔ.

11 I swaa dakio.

Dəkəban bəkuɔ tamba Yinni Gusunən nasaran
womusu mɔ,

ye u Isireliba wē.

Yen biru Yinni Gusunən tambu ba sarama
ba da ba wāa ben wusɔ.

12 A seewo, Debora, a tabun womu ko,
a n ka sun gbiiye.

A seewo, Baraki, Abinəamun bii,
a ka wunen yobu wurama.

13 Isireliban sukum ba damgibu kamia.

Yinni Gusunə u dera na nasara wa tabu durəbun
wəllɔ.

14 Be ba Amalekiba kamia,
ba na Efaraimuban tem di.

Benyamεεba ba maa bu swīi.

Wirugiba na Makirin bweserun di.

Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.

15 Isakariban wirugibu ba ka Debora yōra.

Ma ben tambu kpuro ba Baraki swīi.

Ba duki na wəwa mi.

Adama Rubeniba bañ nɔɔ tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

16 Mban sɔna ba yāanu sine.

Ba kīwa bu kparobun nɔɔ nɔ be ba nu sokumɔ?

Meya Rubeniba bañ nɔɔ tia kue.

Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.

17 Galadigibu ba sina Yuudenin guruə.

Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sine.

Aseeba ba maa sɔ

nim wɔkun bera gia ka gen goorə, baɲ ne.

18 Adama Sabuloniba ka Nefitaliba

ba tii doke kari sɔɔ tabu gberə.

19 Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakio
daarun bəkuə te ba mɔ Mɛgido.

Adama baɲ bu kamie bu sere ben arumani gaa
gura.

Baa sii geesu baɲ wa ba sue.

20 Wəllun diya kperi yi ka Sisera tabu kua.

Yi wāawa yin swɛɛ sɔɔ saa ye yi ka nùn sannamə.

21 Kisionin daaru te ta wāa yellun di,

ten nim mu seewa mu bu gura.

Su se su tabu wəri ka wərugəru.

22 Sisera tabu kowobu ba duki doona.

Ben dumin naasun wəkinu nəra.

23 Yinni Gusunən gərado u gerua u neɛ,

i Merosi bərusio,

i yen tambu bərusio.

Domi baɲ ne ka wərugəba sannu

bu ka Yinni Gusunə somi.

24 Kaa domaru wa, Yaeli, Hebɛɛ Kenin kurə.

Kaa domaru wa, Yaeli,

n kere kurəbu gabu be ba wāa kunə.

25 Sisera u nun nim bikia, ma a nùn bom wɛ.

A ka nùn naa bom gum naawa gbɛɛ bɛɛregiru sɔɔ.

26 A kurun sii deka sua ka nəm dware.

Ma a matalaka sua wunen nəm geuə.

A Sisera kpare a win baa saburosu yabura.

27 Sisera u dwiia u kpuna wunen naasə.

Mi u kpī mi, miya u gbiisi.

28 Sisera n mero u mɛera fənɛntin di

u nɔɔgɪru sua u nɛɛ,
amɔna win tabu kɛkɛ yaɲ ka tunumɛ.
Mba n kua win dumi yi ka tɛ mɛ.

29-30 Win bwāa bwisigiba nùn sɔɔwa ba nɛɛ,
ba arumani gura ba bɔnu mɔwa,
kpa tabu kowo baawure u wɔndia turo
n̄ kun mɛ yiru sua.

Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin sɔ,
ka yabe ni ba sɔma dokea.

N deema mɛya win mɛro u maa tii sɔɔmɔ.

31 Yinni Gusunɔ, a de wunen yiberɛba kpuro bu gbi
nge Sisera.

Adama be ba nun kī, ba n ballimɔ nge sɔɔ wii wɔllun
sɔɔ.

Yen biruwa tem mɛ, mu bəri yendu wa wɔɔ
weeru.

Madianiba

ba Isireliba n̄ni sɔɔwa

6

1 Yen biru Isireliba ba kpam kua ye yaɲ Yinni
Gusunɔ dore. Ma u bu Madianiba n̄mu sɔndia sere
wɔɔ n̄ɔba yiru. 2 Madiani be, ba bu dam dɔremɔ
gem gem. Yen s̄na Isireliba ba da ba kuku yenu
kua kpee baaba sɔɔ ka kpee w̄rusɔ guunun bera
gia. 3 Isireliba b̄a n ben dīanu duura, Madiani be,
ka Amalɛkiba ka bwesenu ganu saa sɔɔ yari yerun
di, ba ra n̄wa bu bu w̄ri. 4 Kpa bu ben sansani
gira Isireliban gbeaɔ, bu ben dīa ni kpuro sanku
sanku, bu ka da sere Gasan b̄akuɔ, kpa bu maa ben
yaa sabenu gura. Ba ku ra bu ḡaanu derie ni ba
koo di. 5 Ba ra n̄wa ka ben yaa sabenu ka ben
kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben

yooyoosu bañ geeru m̄. Ba ra n̄wa tem m̄e s̄o bu ka mu sanku, ⁶ kpa bu Isireliba deri n̄ni sw̄aru s̄o. Yera n̄ dera Isireli be, ba Yinni Gusun̄o n̄ogiru sue ba n̄n soka.

⁷ Sanam m̄e ba n̄n soka Madiani ben s̄o, ⁸ u bu win s̄om̄o goo ḡoria wi u bu s̄ōwa u n̄e, ameniwa Yinni Gusun̄o u gerua. U n̄e, u b̄e yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyamm̄e. ⁹ U b̄e w̄ra ben n̄man di ka sere maa be ba b̄e dam d̄orem̄o kpuro n̄man di. Ma u be kpuro gira b̄en wuswaan di. U ben tem m̄wa u b̄e w̄. ¹⁰ U b̄e s̄ōwa ma wiya Gusun̄o b̄en Yinni. Yen s̄o, i ku Am̄reban b̄nu s̄a b̄n tem̄o i w̄a. Adama in̄ win gere mem̄ n̄ōw̄e.

Gusun̄o u Gedeoni ḡosa

u ka Isireliba faaba ko

¹¹ Yen biruwa Yinni Gusun̄on̄ ḡrado u na Ofar̄o u sina d̄aru garun nuur̄o. D̄a te, ta s̄aawa Yoasigiru wi u s̄a Abies̄en bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soom̄o d̄a bii gama yer̄o Madianiba bu ku raa ka n̄n wa. ¹² Ma Yinni Gusun̄on̄ ḡrado wi, u tii Gedeoni s̄osi, u n̄n s̄ōwa u n̄e, tabu dur̄o damgii wun̄e, Yinni Gusun̄o u ka nun w̄a.

¹³ Gedeoni u n̄n wisa u n̄e, nen yinni, Yinni Gusun̄o ù n̄ w̄a ka b̄e, mba n̄ kua yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban s̄ona u ku ra maa s̄m maamaakigia ko ye b̄en baababa ba sun s̄ōwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. T̄e wee, u sun Madianiba n̄mu s̄ondia u deri.

¹⁴ Ma Yinni Gusun̄o u n̄n m̄era u n̄e, a doo ka wun̄en dam kpuro a Isireliba w̄ra Madianiban n̄man di. N̄na na nun ḡra.

15 Gedeoni u nùn sḡwa u nεε, nεn yinni, swaa yerà kon kpe n ka Isireliba faaba ko, domi Manasen bweseru sḡ, nεn tḡmba ba bwεεbwεεru bo. Nεna na ma sḡa yākabu nεn baan yenuḡ.

16 Yinni Gusunḡ u nùn wisa u nεε, ka mε, ko na n ka nun wḡa. Madianiban dam mu koo ko nge tḡn turogim kpa a bu sēsuku.

17 Gedeoni u nεε, à n ka man nḡnu geu mεeran na, a man yīreru garu sḡsio te ta gerumḡ ma wunε Gusunḡwa a ka man gari mḡ. 18 Na nun kanamḡ a ku doona minin di sere n ka wurama wunen mi ka nεn kēru kpa n nun tu wē.

Ma Yinni Gusunḡ u nεε, to, kon nun ma sere a ka wurama.

19 Ye Gedeoni u da yenuḡ u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tenagim u ka pēε kua ye yañ seeyatia mḡ. U yaa ye doke bireru sḡ, ma u kpee tḡm doke wekeru sḡ u ka na u nùn ye kpuro yiya dḡa ten nuurḡ. 20 Gḡrado wi, u nεε, a yaa ye ka pēε ye suo a sḡndi kpee tenin wḡllḡ kpa a kpee tḡm mε wisi yen wḡllḡ.

Ma u kua mε. 21 Gḡrado wi, u yaa ye ka pēε ye baba ka win deka ye u nεnin sēru. Ma dḡḡ u yarima kpee ten min di u yaa ye ka pēε ye mwa. Yera Gedeoni u gḡrado wi bia. 22 Saa yera u tuba ma Yinni Gusunḡn gḡradowa ma u nεε, Yinni Gusunḡ, na kam kua, domi na wunen gḡrado wa nḡni ka nḡni.

23 Adama Yinni Gusunḡ u nùn sḡwa u nεε, a wunen laakari kpīyḡ, a ku berum ko, añ gbimḡ.

24 Ma Gedeoni u nùn yāku yeru bania mi, ma u tu yīsiru kā, Yinni Gusunḡ u ra bḡri yendu wē. Yāku yee te, ta wḡa mi sere ka gisḡ Ofarḡ Abiesεεban temḡ.

Gedeoni u bũu wi ba m̀

Baalín yāku yeru sura

²⁵ Wōku tee te sōra Yinni Gusunō u maa Gedeoni sōwa u n̄e, a wunen baan naa kineru suo ka naa kineru garu te ta wō nōba yiru m̀, kpa a bũu wi ba m̀ Baalin s̄a yee te sura te wunen baa u m̀ mi, kpa a ten bũu d̄a te ta gire mi wuka. ²⁶ Kpee tenin w̄llōwa kaa man yāku yeru bania nge m̄e ba ra ko, kpa a naa kineru yiruse te sua a ka yāku d̄ō mwaarugiru ko ka bũu d̄a te a wuka mi.

²⁷ Ma Gedeoni u t̄mbu w̄kuru ḡsa win s̄m kowobu s̄ō u da u kua ye Yinni Gusunō u n̄n yiire. Adama ȳn s̄ u win baan ȳnugibu ka wuugibun b̄erum m̀, un̄ ye kue s̄ō s̄ō. Wōkura u ye kua.

²⁸ Ye wuugiba seewa buru buru yellu, ba wa wee, ba bũu wi ba m̀ Baalin yāku yeru sura, ma ba ten bũu d̄aru wuka, ma ba naa kineru yiruse te go ba ka yāku d̄ō mwaarugiru kua s̄a yee kpa te ba gira mi s̄ō. ²⁹ Yera ba bikianam̄ ba m̀, wara u yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka n̄. Ma ba nua ma Gedeoni, Yoasin b̄iwa u ye kua. ³⁰ Ma ba Yoasi s̄ōwa ba n̄e, a wunen b̄i yarama su n̄n go, domi u bũu wi ba m̀ Baalin yāku yeru sura, u maa ten bũu d̄aru wuka.

³¹ Yoasi u be ba ȳ mi kpuro s̄ōwa u n̄e, b̄eya i ko Baali sanna? B̄eya i ko n̄n faaba ko? Baawure wi u n̄n m̄ru bara, u koo ḡbi yam mu sere s̄ara. Ū n s̄an na Gusunō, i de u ka t̄i yina. Domi win s̄a yera ba sura.

³² Saa d̄ma ten diya ba Gedeoni soka Yerubaali ȳn s̄ Yoasi u n̄e, bu de Baali u ka t̄i yina, domi win yāku yera ba sura.

Gedeoni u Gusunɔ

yīreru bikiamɔ

³³ Yen biru Madianiba kpuro ka Amalekiba ka bwese ni nu wāa sōɔ yari yeru gia ba menna ba Yuudeni tɔbura ba ben sansani gira wɔwɔɔ ye ba ra soku Yisireeli. ³⁴ Ma Yinni Gusunɔn Hunde u Gedeoni yɔɔwa. Ma u kɔba wura u ka Abieseba soka bu nùn swīi. ³⁵ Ma u Manaseba kpuro sokusia ka Aseeba ka Sabuloniba ka Nefitaliba. Ma be kpuro ba na ba menna sannu, ba nùn swīi.

³⁶ Yera Gedeoni u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, à n kaa Isireliba faaba kon na saa nɛn min di nge mɛ a gerua, a man yīreru sɔɔsio. ³⁷ Wee, kon yāa san sini yi temɔ alikama soo yerɔ. N n kua bururu, dirum mù n wāa yāa san si tɔna sɔɔ, kpa alikama soo yee te kpuro ta n gbere, sanam mɛ sɔɔra kon gia ma geema, kaa Isireliba faaba kowa saa nɛn min di nge mɛ a gerua.

³⁸ Ma n koorɔ mɛ. Sisiru u seewa buru buru yellu u yāa san si gama ma sin nim mu gbɛɛ yoruku yiba.

³⁹ Ma Gedeoni u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, a de n ka nun gari ko nɔn tee teni. Na kī a maa man yīreru sɔɔsi ka yāa san si. A de si tɔna su n gbere kpa alikama soo yee te, ta n kakoru sāa baama.

⁴⁰ Ma Gusunɔ u kua mɛ wɔku te. Yāa san si tɔna su gbere, ma alikama soo yee te, ta kakoru sāa.

Gedeoni ka win tɔmbu

gooba wunɔbu

7

¹ Ma Gedeoni wi ba maa mɔ Yerubaali, wi ka win tɔmbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba

ben sansani gira yeru ge ba m̀ Harodun b̀kuo. Madianiban sansani ya maa w̄a ben s̄o ȳsan n̄m geu gia w̄wa gaa s̄o guu te ba m̀ M̄ren b̀kuo.

² Yera Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄o wa u n̄e, wunen t̄n be, ba dabi too. N̄a n bu Madianiba n̄mu beria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Bañ koo maa man siara. ³ Yen s̄, a doo a kpara t̄n be s̄o, a n̄e, baawure wi u nande ma berum n̄n m̀, u ḡsiro saa Galadi minin di u wura yenuo. Ma t̄mbu n̄r̄bun suba yenda yiru (22.000) ba ḡsira ba wura.

Ma n tie t̄mbu n̄r̄bun suba w̄kuru (10.000). ⁴ Ma Yinni Gusun̄o u maa Gedeoni s̄o wa u n̄e, ka m̄, t̄n be, ba dabi too. A ka bu doo daar̄. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na n̄e, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na n̄e, uñ ka nun d̄o, wiya kun d̄o.

⁵ Yera Gedeoni u dera t̄n be, ba da daar̄. Miya Yinni Gusun̄o u maa n̄n s̄o wa u n̄e, be ba nim s̄ka ka n̄ma ba n̄ra, a bu wunan̄o ka be ba yiira ba n̄o girari daar̄.

⁶ Be ba ka n̄ma nim s̄ka ba n̄ra, ben geera kuawa t̄nu gooba wun̄bu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka n̄ra. ⁷ Ma Yinni Gusun̄o u Gedeoni s̄o wa u n̄e, wun̄e ka t̄mbu gooba wun̄bu be ba nim s̄ka ba ka n̄ra mi, b̄en n̄muora kon Madianiba beri, n ka b̄e faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yenuo.

⁸ Ma Gedeoni u dera t̄n be kpuro ba ḡsira ma n kun m̄ t̄mbu gooba wun̄bu ye. Adama u dera ba d̄ianu ka k̄bi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya w̄a w̄wa ma Isireliba ba maa w̄a yen gungur̄o.

Nasaran yĩreru

⁹ Ye n kua wǎkuru, Yinni Gusunǎ u Gedeoni sǎwǎ u nɛɛ, a seewo a da a Madianiban sansani wǎri domi na nun ye nǎmu beria. ¹⁰ ǎ n maa berum mǎn na, a ka da mi, a gina doo mi, wunɛ ka wunɛn bǎw Pura, ¹¹ kpa i nǎ ye ba gerumǎ, kpa i dam wa i ka da i bu wǎri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kǎsun bǎkuǎ. ¹² Madianiba ka Amalɛkiba ka bwese ni nu na saa sǎw yari yerun di ba teriewa wǎwa ye sǎw nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mǎ, su dabiwa nge yani sɛeri yi yi wǎa nim wǎkun goorǎ. ¹³ Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durǎ goo u win beruse sǎwǎ dosu ge u kua. U nɛɛ, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wǎri bɛsɛ Madianiban sansanin kuu teerǎ ya tu fuka ta wǎruma.

¹⁴ Win beruse wi, u nǎn sǎwǎ u nɛɛ, n ñ mǎ gǎa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunǎwa u nǎn bɛsɛ Madianiba ka bɛsɛn sansani kpuro nǎmu beria.

¹⁵ Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunǎ siara. Ma u gǎsira u wura win sansaniǎ u nɛɛ, i seewo domi Yinni Gusunǎ u bɛɛ Madianiba nǎmu beria.

Gedeoni u Madianiba kamia

¹⁶ Gedeoni u win tǎmbu gooba wunǎbu (300) ye bǎnu kua wuunu ita. Ma u ben baawure kǎba wǎ ka wekeru tɛ sǎw wii bǎnda wǎa. ¹⁷ U bu sǎwǎ u nɛɛ, ñ n deema na ben sansani turuku kua i man mɛerio sǎa sǎa kpa i ko nge mɛ na mǎ. ¹⁸ Saa ye nɛ ka be sa wǎa sannu sa bɛsɛn kǎbi wura, saa yera i ko i maa bɛegii wura kpa sa n ka sansani ye sikerene kpa i

n gbāsukumə i n m̀, Yinni Gusunə u nasara wa!
Gedeoni u maa nasara wa!

¹⁹ Wāku suunu səə, saa ye wuu k̄sobu ba ra k̄sinε, yera Gedeoni ka win t̄n be ba wāa win mi, ba tura sansani yen k̄nnəwə. Ma ba ben k̄bi wura ba weke ni k̄suka ni ba n̄eni mi. ²⁰ Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen k̄bi wura, ma ba ben wekenu k̄suka. Ba wii b̄n ni sua ka n̄m dwaa ma ba k̄bi n̄eni ka n̄m geu. Ba yi wuramə, ma ba gbāsukumə ba m̀, Yinni Gusunə u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

²¹ Ben baawure u ka ȳ win ȳra yerə ba sansani ye sikerenε. Ma werə be kpuro ba duku dukubu m̀ ka n̄əgiri. Ma ben gaba kpooru so ba doona.

²² Sanam mε t̄mbu gooba wunəbu ye, ya yen k̄bi wuramə yera Yinni Gusunə u dera werə be kpuro ba goonamə ka takobi. Ma ben gabu ba duki sua sere B̄ti Sitə ye ya wāa Sereran bera gia Ab̄li M̄holan deedeeru Tabatin b̄kuə.

²³ Ma Gedeoni u Isireliba sokusia saa Nεfitaliba ka Aσεεba ka Manaseban tem kpuron di. Ma ba Madianiba kpuro naa sw̄i. ²⁴ U maa ḡra Efaraimuban guunun beri berika kpuro səə u nεε, bu sarama bu Madianiba swaa bura Yuudenin t̄busə sere n ka girari B̄ti Barə.

Yera Efaraimuba kpuro ba m̄nna ba da ba swaa bura Yuudenin t̄busun di sere n ka girari B̄ti Barə. ²⁵ Ba Madianiban sinambu yiru mwa be ba m̀ Or̄bu ka Seebu. Ba Or̄bu gowa kpee saara gaan w̄llə, ma ba ye soka Or̄bun kpee saara. Ba maa Seebu go d̄a bii gama yerə, ma ba te soka Seebun d̄a bii gama yeru. Yen biru ba maa Madianiba naa sw̄i. Ma ba ka Or̄bu ka Seebun winu na Gedeonin mi Yuudenin guruə.

*Efaraimuba**ba ka Gedeoni m̄ru kua***8**

¹ Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni s̄ɔwa ba n̄ε, mban s̄na a sun kua m̄ε, ān sun soka su nun somi sanam m̄ε a d̄ɔ a ka Madianiba tabu ko.

Ma ba n̄n gerusi gem gem. ² Gedeoni u bu wisa u n̄ε, t̄n be i naa gira i go mi, i kua n kere ye Abies̄εba be ba s̄a n̄n tiin t̄mbu ba kua. ³ B̄εya Gusun̄ɔ u Madianiban sinam beni Or̄ebu ka Seebu n̄mu b̄eria. N n m̄n na, taa bi na kua buñ ḡānu tura bi b̄ε i kua s̄ɔ.

Ye u bu s̄ɔwa m̄ε, yera ben m̄ru ya sure.

*Gedeoni u da**Yuudenin s̄ɔ yari yeru gia*

⁴ Yen biruwa Gedeoni u na Yuudenin̄ɔ u ye t̄bura wi ka win t̄mbu gooba wun̄ɔbu (300) ye. N deema ba wasire. Adama ka m̄ε, ba w̄r̄ɔ be naa sw̄i. ⁵ Ye ba tura Suk̄tūɔ yera u Suk̄tugii be s̄ɔwa u n̄ε, na b̄ε kanam̄wa i man d̄ianu k̄εȳɔ baa fiiko n̄n t̄n be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban sinambu naa sw̄iwa.

⁶ Ma Suk̄tugibun wirugiba n̄n wisa ba n̄ε, mban s̄na sa ko wunen tabu kowobu d̄ianu k̄. In̄ Sebaki ka Salumuna n̄ma tura gina.

⁷ Ma Gedeoni u n̄ε, too, yañ taare. Sanam m̄ε Yinni Gusun̄ɔ u man Sebaki ka Salumuna n̄mu b̄eria, s̄aki ka aw̄in seniya kon ka b̄ε so.

⁸ Min diya u da Penuelin̄ɔ. Ye u tura mi, ḡa tee niya u maa ben tii kana. Ma ba n̄n wisa nge m̄ε Suk̄tugiba wisa. ⁹ Ma Gedeoni u Penueligibu

sɔɔwa u nɛɛ, nà n nasara wa ma na gɔsirama na wee, kon bɛɛn gidambisa ye sura.

¹⁰ N deema Sebaki ka Salumuna ba wãa Kaakorio ka ben tabu kowobu bèn geera sãa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu (15.000). Beya ba tie ben tabu kowo be sɔɔ, be ba na saa sɔɔ yari yerun di. Domi ba ben nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go.

¹¹ Gedeoni u swaa mwa ye ya gbaburu bɛwe, Nɔbaki ka Yogbean sɔɔ yari yeru gia. Ma u da u tɔn be wɔri Kaakorio subaru sɔɔ baɲ ka baaru. ¹² Yera Madianiban sinambu yiru be, Sebaki ka Salumuna ba duki yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swĩi u mwɛɛrima. U ben tabu sãa ye kpuro burisina.

¹³ Ye u gɔsirama u wee, u kpawa ka Heresio ye ya wãa gungunun baa sɔɔ. ¹⁴ Ma u Sukɔtun bii aluwaasi goo mwa, u nùn gari bikikia. Ma aluwaasi wi, u nùn Sukɔtun guro gurobu ka yen wirugibun yĩsa yorua tɔnu wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru. ¹⁵ Ma u da u Sukɔtugii be deema u nɛɛ, Sebaki ka Salumuna be wee, bèn sɔ i man kem sɔɔwa i nɛɛ, mban sɔna i ko i nɛn tabu kowobu be ba wasira dīanu kē. Domi saɲ Sebaki ka Salumuna nɔma tura gina.

¹⁶ Ma u wuu gen guro gurobu mwɛɛra u bu sɛɛyasia ka sãki ka awĩin seni. ¹⁷ Yen biru u Penueligibu go go, ma u ben gidambisa sura.

¹⁸ Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nɛɛ, durɔ be i go Tabori mi, amɔna ba sãa.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, ba ka nun weenɛwa, ba sãa nge sina bibu.

¹⁹ Yera u nɛɛ, nɛn maaba mi, nɛn mero turosibun tii tii. Na bɔrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ì kun daa bu go, naɲ bɛɛ goomɔ.

²⁰ Ma u win bii yeruma Yetεε sɔɔwa u nεε, a seewo a bu go.

Adama bii durabu ge, gañ gen takobi womε berum sɔ. Domi un̄ gina kpã. ²¹ Yera Sebaki ka Salumuna ba nεε, wunen̄ tii a seewo a sun go. Domi tɔn durɔn̄ tiiwa u koo kpĩ u yen bweseru ko.

Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura yãa ni nu wãa ben yooyoosun wĩinɔ kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua

win wãa dãakiru sɔɔ

²² Yen biru Isireliba ba Gedeoni sɔɔwa ba nεε, wuna kaa ko beεn wirugii, wunε ka wunen̄ bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun wɔra Madianiban nɔman di.

²³ Gedeoni u bu wisa u nεε, nañ mɔ beεn wirugii, nen̄ bibu bañ maa mɔ beεn wirugibu. Yinni Gusunɔwa u koo ko beεn wirugii. ²⁴ Adama kon beε gãa teenu kana. I de beεn baawure u man swaa tonkunu wẽ ni i wεrɔbu mwaari.

N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mɔ, domi ba sãawa Isimεelin bweseru. ²⁵ Ba nεε, sa ko nun wẽ ka nuku tia.

Yera ba bekuru garu tɛria tɛ sɔɔ be kpuro ba swaa tonku ni kpɛε ni ba wεrɔbu mwaari mi. ²⁶ Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni wẽ mi, nin bunum mu tura kilo yɛndun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yãa ni nu raa wãa ben yooyoosun wĩinɔ. ²⁷ Ma u bwãaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraɔ. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba da

ba gu sãamə. Ma ga ra kua Gedeoni ka win tãmbun yina.

²⁸ Taa bi sɔɔ, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem mε, mu wãa bəri yendu sɔɔ wɔɔ weeru sere Gedeoni u da u ka gu.

²⁹ Saa ye sɔɔra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yenu. ³⁰ U bii tɔn durɔbu marawa wata ka wɔkuru, domi win kurɔba dabi. ³¹ Win kurɔ tanɔ wi u wãa Sikemuɔ u maa nùn bii tɔn durɔ marua, wi ba yĩsiru kã Abimɛlɛki. ³² Gedeoni u tɔkɔ kuawa kɔɔ kɔɔ ma u gu. Ba nùn sika win tundo Yoasin sikirɔ Ofaraɔ, Abiesεεban temə.

³³ Win gɔɔn biru Isireliba ba kpam Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba bũu ni ba mɔ Baaliba sãamə. Ma ba Baali Beriti kua ben bũu. ³⁴ Bañ maa Gusunɔ ben Yinni yaaye wi u raa bu wɔra ben yiberεban nɔman di be ba bu sikerenε kpuro. ³⁵ Mɛya bañ maa Gedeonin tãmbu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron sɔ.

9

Abimɛlɛki u kua Sikemugibun kparo

¹ Yen biruwa Abimɛlɛki, Gedeonin bii, u da Sikemuɔ win dwaanibun mi, u ka bu gari kua. ² U nεε, i doo i Sikemun wirugibu bikia, mba ba kĩru bo, Gedeonin bibu wata ka wɔku te kpuro ta n sãa ben kparobu? Nge tɔn turowa ba kĩ. I de bu yaaya ma nɛna na sãa ben mero bisi wi ba bu marua.

³ Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikemun wirugii be sɔɔwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam yèn sɔ u sãa ben mero bisi. ⁴ Ba nùn sii geesun gobi wata ka wɔkuru wε yi ba sua

Baali Beritin s̄aa yerun di. Ka gobi yiya u t̄an garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba n̄un sw̄i.

⁵ U da win tondon yenuo Ofarao, ma u win tundo turosibu wata ka waku te go kperu garun wallo ma n kun mo ben daako Yotamu wi u da u kukua. ⁶ Ma Sikemugibu kpuro ka Milon yenugibu ba da ba menna Sikemu mi, daa bakaru garun nuuro kpee te ba giran bokuo, ma ba Abimeleki wi kua ben kparo.

Yotamun mandu

⁷ Ye Yotamu u gari yi nua, u da u yora guuru wallo te ba mo Garisimu u noogiru sua u gbara u nee, i nen gari swaa dakio bee Sikemugibu, kpa Gusuno u maa beegii swaa daki.

⁸ So teeru danu menna nu suno kaso da wi u koo bandu di nin suunu so. Nu daa te ba mo olifi deema nu nee, a da ko been suno. ⁹ Adama olifi ye, ya nee, nañ nen gum kobu derimo n ko been suno, domi mena ba ra ka tonu walle sue kpa bu maa ka mu Gusuno beere we. ¹⁰ Ma nu daa ye ba mo figie deema nu nee, a na a ko been suno. ¹¹ Adama figie ye, ya nu wisa ya nee, nañ nen bii geenu ka nen bam derimo n ko been suno. ¹² Ma daa ni, nu maa da resem mi, nu ye soowa nu nee, a na a ko been suno. ¹³ Adama resem ye, ya nu wisa ya nee, nañ nen tam derimo n ko been suno, domi tam mena mu Gusuno ka tambu nuku dobu weema. ¹⁴ Saa yera daa ni kpuro nu maa da nu awi deema nu nee, a na a ko been suno. ¹⁵ Ma awi yi, yi daa ni wisa yi nee, i n ki n ko been suno ka gem, i na i kuke nen kakrao. Ma n kun me, doo u koo yari saa nen min di, kpa u Libanin daa baka ni ba mo seduruba mwa.

¹⁶ Ma Yotamu u kpaam nee, te na bee bikiamo, ye i Abimeleki kua been kparo mi, i ye kuawa ka

nuku tia murafitiru sari? I besen tundo Gedeoni ka win yenugibu tɔn geeru sɔɔsi? I nɔn kua nge me u beɛ kua? ¹⁷ Domi nen tundo u beɛ sanna, u win wāaru kari bɔrie ye u ka beɛ wɔra Madianiban nɔman di. ¹⁸ Beɛ wee, i nen tundon yenugibu seesi gisɔ ma i nen maabu wata ka nɔɔba nne mwɛera i go kperu garun wɔllɔ. Ma i win yoo tɔn kurɔn bii Abimɛleki kua beɛ Sikemugibun kparɔ yɛn sɔ u sɔa beɛn mero bisi. ¹⁹ Tɛ ye i Gedeoni ka win yenugibu kua mi, i n ye kuan na ka nuku tia murafitiru sari, Gusunɔ u de beɛ ka Abimɛleki i n wāasine ka nuku dobu. ²⁰ Adama yà kun sɔa me, u de dɔɔ u yari Abimɛlekin min di u beɛ Sikemugibu ka Milon yenugibu mwa, kpa dɔɔ u maa yari beɛ Sikemugibu ka Milon yenugibun min di u Abimɛleki mwa.

²¹ Yen biru Yotamu u duka sua u doona min di, u da u sina Berio yɛn sɔ u win mɔɔ Abimɛlekin berum mɔ.

Sikemugibu

ba Abimɛleki seesi

²² Abimɛleki u Isireliba kpara wɔɔ ita. ²³ Yen biru Gusunɔ u dera Abimɛleki ka Sikemugibu ba ku ra nɔɔsine. Yen sɔna tɔn be, ba Abimɛleki seesi. ²⁴ Yeni ya koorawa kpa Abimɛleki ka Sikemugii be ba raa Gedeonin bibu wata ka wɔkuru go mi, bu ka yen nɔni swāaru wa. Domi be kpurowa ba nɔɔ tia kua ba ka bu go. ²⁵ Sikemugibu bu ka Abimɛlekin waaru go, yera ba tɔmbu gabu berua guunu wɔllɔ. Tɔn be, bɔn goo wa u sarɔ mi, kpa bu yɛro sɛre bu win yānu mwa. Yera ba da ba ye Abimɛleki sɔɔwa.

²⁶ Sɔɔ teeru Gaali, Ebedin bii, u da Sikemuɔ, wi ka wigibu. Ma Sikemugibu ba nɔn tii wɛ. ²⁷ Yera ba da ben gbeɔ ba resemba sɔra ba gama ma ba tɔɔ

bakaru kua. Ba da ben būu dirɔ ba di ba nɔra ma ba Abimɛlɛki bɔrusi. ²⁸ Gaali u Sikemugibu sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna besɛ Sikemugibu sa ko ka wura Abimɛlɛki u sun taare. Wara ra n Abimɛlɛki. N n̄ Gedeonin bii ro? N n̄ Sebuluwa u s̄aa win tabu sunɔ ro? N n̄ mɛn na, i de su besɛn sikado Hamɔri wiru kp̄iɣa wi u wuu ge sw̄i. Domi nañ wa mban sɔna sa ko Abimɛlɛki s̄a. ²⁹ B̄a n daa man kua wuu gen kparo, kon daa Abimɛlɛki fukawa, kpa n n̄n̄ s̄ n̄ nɛɛ, u wureo u win tabu ȳanu sosi kpa u na u ka man w̄ari.

³⁰ Sanam mɛ Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u m̄oru besira. ³¹ Ma u t̄ambu ḡora asiri s̄ɔ u nɛɛ, bu Abimɛlɛki s̄ ma Gaali, Ebɛdin bii u tunuma u t̄ambu gari k̄ɛm̄o bu ka wi Abimɛlɛki fuka. ³² Yen s̄, u de wi ka win t̄ambu bu da bu kuke w̄ɔkuru yakas̄, ³³ kpa u wuu ge w̄arima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge mɛ u k̄i.

³⁴ Ye n kua sisirun w̄ɔkuru, yera Abimɛlɛki u win tabu kowobu b̄onu kua wuunu n̄n̄, ma ba da ba kukua Sikemun biruɔ. ³⁵ Saa ye Gaali ka win t̄ambu ba yarima wuu gen min di, yera Abimɛlɛki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka n̄n̄ w̄ari. ³⁶ Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu s̄ɔwa u nɛɛ, a m̄ɛrio nge mɛ t̄amba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u n̄n̄ wisa u nɛɛ, guunun tirosa a waam̄o mi, n n̄ t̄ambu.

³⁷ Gaali u nɛɛ, ka gem, t̄amba ba saram wee guu te ta w̄aa suunu s̄ɔn di. Ma gaba maa wee d̄aa bakarun beran di mi s̄aroba ra sinɛ.

³⁸ Saa ye s̄ɔra Sebulu u nɛɛ, gari dori yi a raa maa saarim̄o mi ni? Yi a sun s̄ɔwa a nɛɛ, wara ra n Abimɛlɛki su ka de u sun taare. T̄ɛ wiya wee mi,

ka win t̄ambu be a gema mi. N n m̄en na, i w̄erino wunε ka wi.

³⁹ Ma Gaali u ḡosira u Sikemugibu m̄enna u bu kpara ba ka Abim̄eleki tabu kua. ⁴⁰ Adama u n̄un kpana u duka sua. Ma Abim̄eleki u n̄un naa gira u win t̄on dabiru m̄era kua googookum, bu sere wuun gb̄ararun k̄onn̄o turi. ⁴¹ Ma Abim̄eleki u da u w̄aa Arumāo. Saa ye s̄ora Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikemugii be ba ka n̄un ȳra. Ma u n̄ε, bu ku raa maa wurama wuu mi.

⁴² Sisiru, Sikemugii be ba tie, ba s̄oru kua ba gbea d̄o. Yera ba da ba ye Abim̄eleki s̄owa. ⁴³ Ma u win t̄ambu b̄onu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakas̄o. Ye ba Sikemugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu w̄ri. ⁴⁴ Ma Abim̄elekin tii ka wuu teeru ba da ba ȳ wuun gb̄ararun k̄onn̄ow̄o. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba w̄aa gbeāo mi deema ya bu go go. ⁴⁵ Ma ba ka wuu gen t̄ambu tabu kua, sere s̄o u ka kpa. Ma u gen tii k̄suka mam mam u b̄aru wisi gen kp̄εkp̄εku w̄ll̄o u ka s̄osi ma u gu b̄rusi.

⁴⁶ Sanam m̄ε be ba w̄aa Sikemun tabu kowobun kario, ba nua m̄ε, yera be kpuro ba dua w̄rūo b̄u wi ba m̄ Beritin dirun tem̄o. ⁴⁷ Ma goo u na u Abim̄eleki s̄owa u n̄ε, t̄amba w̄aa ba m̄enne w̄ru ge s̄o. ⁴⁸ Yera Abim̄eleki ka wigibu ba na guu te ba m̄ Saam̄ow̄o, ma u gb̄a sua u ka d̄aa k̄asa gaa bura u seru s̄andi. Yen biru u win bw̄abu s̄owa u n̄ε bu maa koowo nge m̄ε. ⁴⁹ Ma ben baawure u d̄aa k̄asa bura u seru s̄andi ba ka n̄un sw̄i. Ma be kpuro ba ben d̄aa ye sure w̄ru gen k̄onn̄ow̄o. Yen biru ba ye d̄o doke. Ma Sikemugii be ba w̄aa w̄ru ge s̄o kpuro ba d̄o mwaara. Ba s̄awa t̄ambu

nərəbu (1.000), kurəbu ka durəbu.

Abimələkin gəə

⁵⁰ Yen biru Abimələki u maa da u wuu ge ba mə Tebesi wəri, u gu kamia. ⁵¹ N deema wuu ge səə, ba kuku yeru garu mə te ba bana. Ta sāawa dii tɛera. Ten wəlləwa wuu gen təmbu, kurəbu ka durəbu kpuro ka gen wirugibu ba yəəwa ba kukua. ⁵² Ma Abimələki u kpīa u da dii tɛera yen bəkuə u ka bu wəri. Sanam mɛ u wāa ten kənnəwə, u ka tu dəə sōre, ⁵³ yera kurə goo u nūn nɛɛ bia kara u wiru kəra. ⁵⁴ Saa yera Abimələki u aluwaasi wi u win tabu yānu səəwa səəwa u nɛɛ, a man wunən takobi səkua n gbi kpa bu ku nɛɛ tən kurəwa u man go.

Ma aluwaasi wi, u nūn ye səka u go. ⁵⁵ Ye Isireliba ba wa Abimələki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yenuə.

⁵⁶ Mɛsuma Yinni Gusunə u ka Abimələki kəsie kəsə ye u win tundo turosibu wata ka nəəba nɛɛ ye kua be u go. ⁵⁷ Mɛya Yinni Gusunə u maa Sikemugibu ben kəsə ye ba kua kəsie. Ma Yotamu, Gedeonin biin bəri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

¹ Abimələkin gəən biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakarın bweseru səə u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa wāawa Samiriə Efaraimun guunun bera gia. ² Wəə yenda itawa u Isireliba kpəra. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nūn sika Samiri mi.

³ Tolan biru Yairi Galadigiwa u Isireliba kpəra wəə yenda yiru. ⁴ Bibu tənə u mə, ben baawure ka win keteku. Wusu tənə ba maa mə si ba ra soku

Yairin baru kpaanu. Su wãawa Galadiã. ⁵ Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba nùn sikua Kamãwã.

Isireliba

ba kpam bũu sãaru wãri

⁶ Yeniban biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunã dore. Ba da ba bũu tãn durã be ba mð Baaliba ka bũu tãn kurã be ba mð Asitaateba sãamã. Bũu ni, nu sãawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amõniba ka Mõabuba ka Filisitiban bũnu. Nge meya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunã deri, bañ maa nùn sãamã. ⁷ Yera win mãru ya seewa u bu Filisiti be ka Amõni be nãmu sãndia. ⁸ Ma ba Isireli be ba wãa Amõreban temã Galadiã, Yuudenin sãõ yari yeru gia mi nãni sãõwa n ka kua wãõ yendu yiru sari. ⁹ Saa ye sãõ, Amõniba ba maa Yuudenin daaru tãbura ba da ba Yudaba wãri ka Benyamẽba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba nãni sãõra. ¹⁰ Yera ba Yinni Gusunã nãõguru sue ba nẽẽ, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wunẽ wi a sãa bẽsen Yinni ma sa da sa bũu ni ba mð Baaliba sãamã.

¹¹ Ma Yinni Gusunã bu wisa u nẽẽ, ye Egibitigibu ka Amõreba ka Amõniba ka Filisitiba, ¹² ka Sidonigibu ka Amalekiba ka Maoniba ba raa bẽẽ taare i sãa ben yobu, ma i man nãõguru sue i faaba kana, nañ bẽẽ wurari ro? Nañ bẽẽ wãre ben nãman di? ¹³ Adama wee, i man deri i bũnu sãamã. Yen sã tẽ, nañ maa bẽẽ somimã. ¹⁴ I doo i bũu ni i sãamã mi faaba kana nu bẽẽ wãra nãni swãa ten min di.

¹⁵ Ma ba nẽẽ, sa yẽ ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge mẽ a kĩ. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisã.

16 Yera Isireli be, ba bũu ni wuna ben suunu sɔɔn di, ba Yinni Gusunɔ sãwa. Saa ye sɔɔra u ben wɔnwɔndu wa, wahala ye ba bu m̀n s̄.

17 Ma Amɔniba ba menna ba ben sansani gira Galadiɔ. Yera Isireliba ba maa begia gira Misipaɔ Galadin tem mi. 18 Ma ba wesiana ba nɛɛ, wara u koo sun kpara su ka Amɔniba wɔri. Wi u kp̄ia u kua mɛ, yẽrowa u koo ko bɛsɛ be sa wãa Galadi mini kpuron kparo.

Yefite

11

1 Durɔ goo u wãa Galadi mi, win yĩsira Yefite. Durɔ wi, tabu durɔn tiiwa. Galadiwa u ǹn mara ka kurɔ tanɔ goo. 2 Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurɔ. Sanam mɛ bii be, ba kp̄ãa ba Yefite gira win tondon yenun di ba nɛɛ, un̄ tondon tubi dimɔ domi u sãawa kurɔ tanɔ bii.

3 Ma Yefite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wãa Tobuɔ. Ma u garu koo sariba menna u ka tɔmbu wɔraa daamɔ.

4 Yen biru Amɔniba ba Isireliba wɔri. 5 Sanam mɛ tabu swãa, yera Isireliban guro gurobu be ba wãa Galadiɔ ba da ba Yefite deema Tobu mi. 6 Ba nɛɛ, a na a ko bɛsɛn kparo su ka Amɔniba wɔri.

7 Yera u guro guro be s̄ɔwa u nɛɛ, nɛ wi na sãa bɛɛn yibɛɛ? N ñ bɛɛ i man gira saa nɛn tondon yenun di? Yèn s̄ i wãa wahala s̄ɔ, n ñ yen s̄na i man somiru kanamɔ?

8 Ma Galadigii be, ba ǹn wisa ba nɛɛ, geema, yen s̄na sa na wunen mi, a sun kpara su ka Amɔniba tabu ko. Yen biru kpa a n sãa bɛsɛn kparo, bɛsɛ be sa wãa Galadin bera mi.

⁹ Yefite u bu wisa u n̄εε, ì n ka man da sa Am̄niba tabu w̄ari, ma Yinni Gusun̄o u dera sa bu kamia, n̄ena kon ko b̄een kparo ka gem?

¹⁰ Ma t̄on be, ba n̄un wisa ba n̄εε, Yinni Gusun̄owa ko n s̄aa b̄esen seeda s̄a kun kue ye sa gerua.

¹¹ Yera Yefite u ka bu da, ma ba n̄un kua ben kparo. Saa ye s̄ora u win gari yi kpuro Yinni Gusun̄o saaria Misipāo.

Gari yi Yefite

u Am̄niba s̄owa

¹² Yera Yefite u Am̄niban sina boko ḡoria u n̄εε, mba n sun m̄asine n̄ε ka wune, a ka n̄en tem tabu w̄rim̄o.

¹³ Ma sina boko wi, u n̄un wisa u n̄εε, sanam m̄ε Isireliba ba wee Egibitin di, ba n̄en tem mwa saa daa te ba m̄ò Aan̄on di n ka girari daa te ba m̄ò Yab̄akūo ka Yuudenin w̄owāo. Yen s̄o, i sun b̄esen tem wesio ka b̄een tii. I n kua m̄ε, sann̄o maa sari.

¹⁴ Yera Yefite u maa sun̄o wi ḡoria u n̄εε, ¹⁵ Isireliba bañ M̄abuban tem ka Am̄niban tem m̄wε. ¹⁶ Geema, sanam m̄ε ba wee Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba nim w̄oku ge ba m̄ò Naa yari t̄bura. Yen biru ba da Kad̄esīo. ¹⁷ Saa min diya ba Ed̄mun sun̄o ḡoria ba n̄εε, u de bu win tem sara bu da wuswaāo Kananin tem̄o. Adama u yina mam mam. M̄eya ba maa M̄abun sun̄o ḡoria. Yera win tii, u maa yina. Ma Isireliba ba sina Kad̄esi mi. ¹⁸ Yen biruwa ba seewa Kad̄esin min di ba gbaburun swaa mwa ba M̄abuba ka Ed̄muban tem s̄ena sere ba ka tura M̄abu ben tem s̄o yari yer̄o. Ma ba ben sansani gira daa te ba m̄ò Aan̄on b̄akūo mi M̄abuban tem mu n̄o ȳra. ¹⁹ Saa min diya ba maa Sihoni, Am̄reban

sina boko Ƶaria wi u wãa Hesiboniã ba nɛɛ, u de bu sara win temã bu doona Kananin tem Ƶia. ²⁰ Adama Sihoni un̄ Isireliba naanɛ kue u sere de bu sara win temã. Ma u win tabu kowobu kpuro menna ba ben sansani Ƶira Yahasiã. Ma ba ka Isireliba tabu kua. ²¹ Yera Yinni Gusunã u Sihoni ka win tãmbu kpuro Isireliba nãmu beria. Ma Isireliba ba bu go go ba kamia ba tem mɛ kpuro mwa. ²² Ba mwawa saa daa te ba m̀ Aanãon di n ka girari daa te ba m̀ Yabãkuã. Saa maa Ƶbaburun di te ta wãa sãã yari yerã n ka girari Yuudenio. ²³ Wee t̄ɛ Gusunã, bese Isireliban Yinni u Amãreban tem mɛ mwa u sun w̄ɛ. Yera a k̄i a maa sun mu mwaari? ²⁴ Tem mɛ wunen b̄u Kemãsi u nun w̄ɛ, an̄ mu neni wunɛ ro? N n men na, sa ko maa tem mɛ Gusunã besen Yinni u sun w̄ɛ nenewa. ²⁵ Baa Balaki Siporin bii, Mãabuban sunã wi u dam bakam mã, un̄ wure u ka sun sikirina u sere nɛɛ, u koo sun tabu wãri. Wunɛ a n̄n dam kerewa? ²⁶ Wee yen w̄ãã gooba wunãbuwa (300) mini ye Isireliba ba ka wãa Hesiboniã ka Aroɛɛã ka sere wuu si su wãa mi kpuro ka si su wãa daa te ba m̀ Aanãon bãkuã. Mban sãna in̄ bu tem mɛ mwaari saa saa yen di. ²⁷ Sina boko, n n nɛ na tora, wuna a tora. Domi wuna a Ƶbia a sun tabu wãrima. Yen sãna Yinni Gusunã wi u ra tãmbu sirie u sun siria Ƶisã bese ka bɛɛ.

²⁸ Adama Amãniban sina boko wi, un̄ Yɛfiten Ƶari wure.

Yɛfiten nãã mwɛɛru

²⁹ Yera Yinni Gusunãon Hunde u Yɛfite yããwa. Ma u Manasen tem sara u da Misipãã Galadin temã. Min diya u maa da Amãniban temã. ³⁰ Miya u Yinni Gusunã nãã mwɛɛ teni kua u nɛɛ, Yinni, à n man Amãniba nãmu beria, ³¹ ma na bu kamia na wee,

tānu wi na gbia na ka yinna, wiya kon mwa n ka nun yāku dōo mwaararugiru kua.

³² Min diya u seewa u da Amōniban temō u ka bu tabu ko. Ma Yinni Gusunō u maa nūn bu nōmu bēria. ³³ Ma u bu kamia u nasara sua u ben wusu yendu mwa si su wāa Aroεεn di n ka da Minitio sere ka Abeli Keramimuō. Ma Gusunō u dera Isireliba ba bu taare mam mam.

³⁴ Sanam mε Yefite u gōsirō win wuuō, Misipao, yera win bii wōndia u yarima u nūn sennō wee, u bara kpāru soomō u yaamō. N deema bii wōndia wi turowa u mara. Uñ maa bii goo mō. ³⁵ Sanam mε u bii wi wa, yera u win tiin yaberu nenua u karana nuku sankiranun sō, u nōogiru sua u nεε, nen bii, nuku sankira bakanu sōora a man doke mi. Domi na Yinni Gusunō nōo mwεεru kua. Tañ maa kōbiarō.

³⁶ Ma bii wōndia wi, u win tundo wisa u nεε, à n Yinni Gusunō nōo mwεεru kua, a ka man koowo kpuro nge mε a gerua domi u dera a Amōniba be ba sāa wunen yiberēba mōru kōsia. ³⁷ Adama a man suru yiru kēeyō gina kpa n da guunu wōllō ka nen wōndia kpaasibu su wuri ko mi, yèn sō nañ durō sue na ka gbiō.

³⁸ Ma Yefite u nūn suru yiru ye kā. U da guunu wōllu mi, ka win wōndia kpaasibu ba wuri kua.

³⁹ Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka nūn yāku te kua, tèn nōo mwεεru u Yinni Gusunō kua. Nge mēya wōndia wi, u ka gu, uñ durō sue. Saa dōma ten diya ba woro teni yi Isirelio.

⁴⁰ Wōō baagere Isireliban tən kurōbu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yefite Galadigiin bii wōndia wi swīiya sōo nne.

Yefite ka Efaraimuba

12

¹ Yeniban biruwa Efaraimuba ba menna ba Yuudenin tɔbura ba da sɔɔ yɛsan nɔm geu gia Yefiten mi, ba nɛɛ, mban sɔna a Amɔniba tabu wɔri ma aɔ sun soka su nun somi. Yen sɔ tɛ, sa ko nun dɔɔ meni ka wunen diru sannu.

² Yera Yefite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka negibu sa ka Amɔniba tabu kua gem gem. Saa ye sɔra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ. ³ Ye na wa mesum, yera na nen wāaru kari bɔrie na ka Amɔni be tabu kua. Yinni Gusunɔ u maa man bu nɔmu beria. N n men na, mba na kua i ka man tabu wɔrima gisɔ.

⁴ Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sɔɔwa ba nɛɛ, i sāawa be ba duki yakura bɛɛ Efaraimun bwese keran di i da i wāa Manaseban suunu sɔɔ.

Ye Yefite u nua mɛ, ma u win tɔmbu kpuro menna ba Efaraimuba tabu wɔri ba kamia. ⁵ Yera Galadigii be, ba da Yuudenin tɔbura yerɔ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tɔbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kī u tɔbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nɛɛ, a sāawa Efaraimu?

U n nɛɛ, aawo, ⁶ kpa bu nɛɛ, ò n men na, a geruo a nɛɛ, Kiboleti.

Kpa u nɛɛ Giboleti.

Domi Efaraimu be, ba ku ra kpī bu gere dee dee. Sanam meya Galadigii be, ba koo nùn sɛre yande bu saka Yuudenin tɔbu mi. Ben taa bi sɔɔ, Efaraimuba nɔrɔbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.

⁷ Yefite wi, u Isireliba kparawa wɔɔ nɔɔba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuɔ, Galadin temɔ.

Kparobu gabu, Ibisani

ka Eloni ka Abudoni

⁸ Yefiten biru Ibisani, Betelehemugiiwa u kua Isireliban kparo. ⁹ Bibu watawa u mara, bii tən durəbu tēna, tən kurəbu maa tēna. Ma u dera bii tən kurə be, ba mərə ka Isireliban bwese keri gēē. Mēya maa win tən durə be, ba wəndiaba sua Isireliban bwese keri gēē sō. U Isireliba kparawa wō nōba yiru. ¹⁰ Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Betelehemu.

¹¹ Ibisani biru, Eloni, Sabulonin bwese keragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wō wəkuru. ¹² Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Ayalonio Sabulonin temə.

¹³ Elonin biru, Abudoni, Hilelin bii, Piratonigiiwa u kua Isireliban kparo. ¹⁴ Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sā tēna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win keteku mōwa. Abudoni u Isireliba kparawa wō nōba ita. ¹⁵ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua Piratonio Efaraimun temə Amalekiban guurə.

Sansom marubu

13

¹ Abudonin biru Isireliba ba kpam kua ye yañ Yinni Gusunə dore, ma u bu Filisitiba nōmu beria wō weeru.

² N deema durə goo wāa Soreə Danun bweseru sō, win yīsira Manə. Win kurə u sāawa wīro. ³⁻⁵ Sō teeru Yinni Gusunən gərado * goo u kurə wi kure u nē, wee, a sā wīro, adama kaa gura sua kpa a bii tən durə ma. U ko n sāawa wi ba wuna nenem

* **13:3-5** Yinni Gusunən gərado Isireliba ba ku ra kā bu Gusunən yīsiru sia. Yen sōna ù n bu kurema ba ra nē, Gusunən gəradowa.

Gusunɔn sɔ saa win marubun di. Yen sɔ, a n tii se, a ku tam gam nɔ, kpa a ku g̃aa seseruginu di. A ku ra maa de bu bii win seri bura, domi wiya u koo Isireliba wɔram tore saa Filisitiban nɔman di.

⁶ Ma kurɔ wi, u da u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu goowa u man deema. U s̃awa nge Gusunɔn gɔrado goo. U nanum mɔ too. Nañ maa nùn bikie mìn di u na. Uñ maa man win yĩsiru sɔɔwa. ⁷ Adama u man sɔɔwa u nɛɛ, kon be gura sua kpa n bii tɔn durɔ ma. Yen sɔ, n ku be tam gam nɔ, kpa n ku g̃aa seseruginu di. Domi bii wi, u ko n s̃aa wi ba wuna nɛnɛm Gusunɔn sɔ saa win marubun di sere ka win w̃aarun nɔrɔ.

⁸ Yera Manɔa u kanaru kua nge mɛni, u nɛɛ, Yinni, a de wunɛn tɔnu wi a gɔrima mi, u kpam sun naawa kpa u sun sɔɔsi ye n weenɛ su bii wi kua wi sa ko ma mi.

⁹ Ma Gusunɔ u Manɔan kanaru mwa, u dera win gɔrado wi, u wura kurɔ win mi, mi u sɔ gberɔ. Adama win durɔ sari mi. ¹⁰ Ma u duka da win durɔn mi, u nùn sɔɔwa u nɛɛ, durɔ wi u na nɛn mi gin teeru, wee u maa na t̃ɛ.

¹¹ Manɔa u seewa u win kurɔ swĩi ba na durɔ win mi. Yera Manɔa nùn bikia u nɛɛ, wuna a ka kurɔ wi gari kua?

Ma u nɛɛ, oo, nɛna.

¹² Manɔa u nɛɛ, wunɛn gari yi, yì n koorã, woodã yerà sa ko swĩi bii win sɔ. Amɔna sa ko nùn kua.

¹³ Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u nùn wisa u nɛɛ, ye na kurɔ wi sɔɔwa mi kpuro, yera u koo se. ¹⁴ Uñ koo g̃aanu di ni nu yara resem di. Uñ tam gam nɔrumɔ, uñ maa g̃aa seseruginu dimɔ. Ye na nùn yiire mi kpuro, yera u koo ko.

15 Manḗa u Yinni Gusunḗn gḗrado wi sḗḡwa u nḗḗ, na nun kanamḗ, a de su nun gḗrasia, kpa su nun boo kpḗmu yaare ko.

16 Ma gḗrado wi, u nḗḗ, baa à n man gḗrasia, nañ wunen dīanu dimḗ. Adama à n kī a nu kon na ka mḗ, a ka ye Yinni Gusunḗ yāku dḗḡ mwaararugiru kuo.

Manḗa un̄ yē ma Yinni Gusunḗn gḗradowa durḗ wi, u sāa. 17 Ma u nḗḗ, amḗna wunen yīsiru, kpa su wa su nun takaru ko, wunen gari yi, yì n koorā.

18 Yera gḗrado wi, u nḗḗ, mban sḗna a nḗn yīsiru bikiamḗ. Nḗn yīsira, wi u ra maamaaki ko.

19 Saa yera Manḗa u boo kpḗmu sua ka dīanu ganu u yi kperu wḗllḗ u ka Yinni Gusunḗ yākuru kua, wi, wi u ra maamaaki ko. Saa ye Manḗa ka win kurḗ ba yāku te mḗḗra, 20 saa ye sḗra dḗḡ yara ya seewa wḗllḗ yāku ten min di, ma Yinni Gusunḗn gḗrado wi, u dua dḗḡ yara ye sḗḡ u ka suara. Ye Manḗa ka win kurḗ ba wa mḗ, ma ba kpuna ba wuswaa tem girari. 21 Saa ye sḗra u den gīa ma Yinni Gusunḗn gḗradowa mi. Saa dḗma ten di Gusunḗn gḗrado wi, un̄ maa naare ben mi. 22 Ma Manḗa u win kurḗ sḗḡwa u nḗḗ, sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunḗ wa.

23 Yera win kurḗ u nḗḗ, Yinni Gusunḗ ù n kī u sun gon na, un̄ koo raa bḗsen yāku te mwa. Un̄ koo raa maa de su yeniba kpuro wa kpa su yenin bweseru nḗ ye sa nua tē.

24 Amḗn biru kurḗ wi, u gura sua ma u bii tḗn durḗ mara. Ma ba nḗn yīsiru kā Sansom. Bii wi, u kpḗa ma Yinni Gusunḗ u nḗn domaru kua. 25 Sanam mḗ u wāa Makanḗ Danuḗ, Sorea ka Ḓsitaolin baa sḗḡ, Yinni Gusunḗn Hunde u nḗn yḗḡwa u ka win sḗmburu tore.

*Sansom u wəndia goo kī**Tinnao***14**

¹ Sɔɔ teeru, Sansom u seewa u da Tinnao. Ma u bii kurəbu gagu wa mi, Filisitiban bii wəndiaba sɔɔ, ga nùn wēre. ² Ye u wuma u win tundo ka win mero sɔɔwa u nɛɛ, na bii kurəbu gagu wa Tinnao Filisitiban bibu sɔɔ. I man nùn kasuo n sua kurə.

³ Win tundo ka win mero ba nùn wisa ba nɛɛ, tən kurəbu sariwa wunen mero bisibu sɔɔ, n̄ kun mɛ bɛsɛn bweseru sɔɔ, a ka da a kurə kasu Filisitiba sɔɔ be ba ku ra bango ko mi?

Adama Sansom u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, ka mɛ, a man nùn kasuo domi u man wērewa.

⁴ Win tundo ka win mero bañ yē ma gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunən min di, domi swaa u kasu u ka Filisitiba sanna. N deema saa ye sɔɔ, Filisitibara ba sāa Isireliban yinnibu.

⁵ Yera Sansom u seewa u dɔɔ Tinna mi ka win tundo ka win mero. Ye ba tura Tinnagibun dāa gbaarə, miya Sansom u gera ma gbee sunə kpɛmu gagu ga nùn kɛɛnu gurema subaru sɔɔ ga kukirimə.

⁶ Saa yera Gusunən Hunde u nùn yɔɔwa ma u gbee sunə ge nɛnuu u yakana ka win noma nge mɛ ba ra boo buu yakane. Adama uñ win tundo ka win mero sɔɔwa ye u kua. ⁷ Ma u doona u da u ka kurə wi gari kua. Kurə wi, u nùn wēre gem gem. ⁸ Sɔɔ mɛɛrun biru Sansom u kpam sarə mi ka win tundo ka win mero u ka win kurə sua. Ma u gera gbee sunə goo ten mi, u tu mɛɛra. Yera u deema wee, t̄i yi moma te sɔɔ, yi tim koosi. ⁹ Ma u noma kpɛɛ u tim mɛ wɔwa u dimə swaaɔ. Ye u win tundo ka win mero naamwe,

u maa bu wē ba di. Adama uñ bu sōwa ma gbee suno gorun diya u tim me wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

¹⁰ Ma win tundo u da kurō win yenuo. Miya Sansom u kurō kpaa dñanu kua domi meya aluwaasiba ba ra ko. ¹¹ Sanam me Filisitiba ba wa me, ma ba aluwaasiba tena kasu ba da ba ka nùn sina. ¹² Ma Sansom u bu sōwa u nee, kon beee sukuru garu kua. Sere n ka ko kurō kpaa ten sō nōba yiru, kpa i man tu tubusia. I n tu tuba, kon been baawure yaberu kē ka tōo baka yānu.

¹³ Adama ì kun tu tuba beeya i ko man ye kpuro wē. Ma ba nee, oo, a sun tu kuo, sa swaa daki.

¹⁴ Ma u nee,

dion min diya dñanu yara.

Damgiin min diya gāa duronu yara.

Ma ba kpaa bu soku te tubusia sere n ka kua sōo ita. ¹⁵ Yen biru ba Sansom kurō wi sōwa ba nee, a wunen durō kōkirio u ka sun soku te tubusia. À n yina, sa ko beee dōo meni, wune ka wunen yenugibu kpuro. N ñ i sun sokawa i ka besen yānu wōra?

¹⁶ Ma Sansom kurō u na u sumo win wuswaa u nee, a man kam meerawa. An man kī. A nen tambu sukuru kua, adama an man tu tubusie.

Ma Sansom u nee, soku te nañ nen tundo ka nen mero tubusie, wuna kon sere tu tubusia?

¹⁷ Ma u sumo tōo baatere Sansom wuswaa. Ye n kua sōo nōba yiruseru yera u nùn soku ten tubusianu sōwa. Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma kurō wi, u da u nu win tambu sōwa. ¹⁸ Yera sōo nōba yiruse ten yoka tōn be, ba Sansom sōwa ba nee,

mba n do n tim kere.

Nge mba n dam mɔ n kere gbee sunɔ.

Ma Sansom u nɛɛ, ì kun daa ka nɛn kurɔ sɔmburu kue nge naa wuku, ìn daa suku te tubu.

¹⁹ Yande Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma u da u Asikalonigibu go tɔnu tɛna tɔn durɔbu tɔna. U ben yānu gura u ka da u be ba win suku te tuba wɛ. Ma u gɔsira win baan yenuɔ ka mɔru. ²⁰ Yera ba win kurɔ wi sua ba aluwaasi tɛna yen turo kã wi u kua win kurɔ kpaa saro.

Sansom u Filisitiba

mɔru kɔsie

15

¹ Ye n kua sɔɔ mɛɛru, alikama gɛɛbun saa, Sansom u boo kpɛmu gagu sua u ka win kurɔ beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sɔɔwa u nɛɛ, na kī n da nɛn kurɔn dirɔ. Adama dokiri wi, u yina. ² U nɛɛ, na tamaa aɲ maa nùn kīwa mam mam. Ma na nùn wunen bɔrɔ kã. Win wɔnɔ wee, a nùn suo kɔsire. U maa nùn buram kere.

³ Sansom u nɛɛ, nà n Filisitiba kɔsa kua tɛ, naɲ ko na n taare mɔ ye sɔɔ.

⁴ Ma u doona u sɛusu gooba wunɔbu (300) mwa u sin sinu bɔkua yiru yiru. Yera u wii bɔnnu sɔrisi nin sii nin suunu sɔɔ. ⁵ Ma u wii bɔn ni dɔɔ doke u sɛu si sure Filisitiban alikama gbaanɔ. Ye ba gã ba suba ka ye baɲ gɛɛbu kpa sere ka ben dāa gbaanɔ mi ba olifiba duura, kpuro ya dɔɔ mwaarawa. ⁶ Ma Filisitiba ba nɛɛ, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nɛɛ, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sɔ ba win kurɔ wɔra ba goo kã.

Ma ba da ba kurə wi ka win tundo mwa ba bu dṣṣo meni. ⁷ Sansom u bu sṣṣwa u nɛɛ, yeniwa i mṣ? N n men na, nañ derimṣ na kun mṣru kṣsie.

⁸ Ma u bu wṣri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wṣa Etamun kpee baa sṣṣ.

Sansom u Filisitiba kamia

⁹ Saa ye sṣṣra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temṣ ba tṣrie sere Lekio. ¹⁰ Ye Yudaba ba bu wa ba nɛɛ, mba n kua i ka sun wṣrima meni.

Ba nɛɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su bṣke su nṣn kua nge mɛ u sun kua.

¹¹ Yera Yudaban tṣnu nṣrṣbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nɛɛ, añ yṣ ma Filisitibara ba sṣa besen yinnibu? Mban bwesera a sun kua meni.

Sansom u bu wisa u nɛɛ, nge mɛ ben tii ba man kua, nge mɛya na maa bu kua.

¹² Ba nṣn sṣṣwa ba nɛɛ, sa nawa su ka nun mwa su bṣke su nṣn Filisitiba nṣmu beria.

Ma u nɛɛ, i bṣruo besen tii i kun man goomṣ.

¹³ Ba nɛɛ, ya wṣ. Sa kṣi su nun bṣkewa su nun Filisitiba nṣmu beria. Sañ nun goomṣ.

Ma ba nṣn bṣkua ka wṣe kpee yiru. Ba nṣn yarama kpee baa yen min di. ¹⁴ Ye u tura Lekio, Filisitiba ba nṣn sennṣ na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusunṣn Hunde u nṣn yṣwa. Ma u wṣe yi ba ka nṣn bṣkua kasuka yi kua nge wṣe yi yi dṣṣ soora. Ma yi wṣruma win nṣman di. ¹⁵ Yera u ketekun baa saburo beku gagu dṣba u ka tṣmbu nṣrṣbu (1.000) go. ¹⁶ Ma u nɛɛ, ka ketekun baa saburowa na tṣmbu nṣrṣbu go.

Na bu suba suba nge takanu.

17 Ye u gari yi saara u kpa, ma u ketekun baa saburo ge kǎ. Ma ba yam mi yĩsiru kǎ Ramati Leki. Yĩsi ten tubusiana baa saburon gunguru. 18 Yen biru nim nǎru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusunǎ somiru kana u nεε, wuna a dera na nen tǎmbu faaba baka yeni kua. Tǎ kaa de n gbiwa ka nim nǎru? Kpa n wǎri tǎn tuko be bañ bango kuen nǎma sǎǎ?

19 Yera Yinni Gusunǎ u dera nim mu yara kpee wǎru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim nǎnu. Sansom u nǎra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen sǎna ba nim nǎnu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim nǎnu. Ga wǎa mi sere ka gisǎn gisǎ.

20 Sansom u kuawa Isireliban kparo wǎǎ yendu saa ye Filisitiba ba sǎa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

1 Sǎǎ teeru Sansom u da Gasaa. U kurǎ tanǎ goo wa mi, ma u da u kpuna win mi. 2 Yera Gasagiba nua ma u wǎa mi. Ma ba yam mi tarusi ba nǎn mara wǎku giriru wuu gen kǎnnǎwǎ. Ba yǎra sǎεε wǎku giri te, ba nεε, ñ n kua yam sǎreru, kpa bu nǎn go. 3 Ye n kua wǎkurun bǎnu, yera Sansom u seewa u wuu gen gambo gira ye kpuro wuka u seru sǎndi u ka da sere guuru wǎllǎ te ta wǎa Heboronin deedeeru.

Sansom ka Dalila

4 Yen biru Sansom u kpam kurǎ goo wa u nǎn wǎre. Kurǎ wi, u wǎawa Sorεkin wǎwaa. Win yĩsira Dalila. 5 Ma Filisitiban sinambu ba da kurǎ win mi, ba nεε, a nǎn kǎkirio kpa a nǎ mǎn di win dam

bakam mε, mu wee, ka nge mε sa ko ko su ka nùn noma turi. Saa yera sa ko nùn kamia kpa bεsεn baawure u nun sii geesun gobi n̄r̄ɔbu ka wun̄ɔbu (1.100) w̄ε.

⁶ Ma Dalila u da u Sansom s̄ɔwa u nεε, na nun kanam̄ a man s̄ɔw̄ɔ man diya wun̄εn dam bakam mε, mu wee. Mba ba koo ka nun b̄ke, bu ka nun kamia.

⁷ Sansom u nùn wisa u nεε, bà n man b̄kua ka t̄n w̄εε beki n̄ɔba yiru, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄a nge t̄n be ba tie.

⁸ Ma Filisitiban sinambu ba t̄n w̄εε beki kasuma wasi n̄ɔba yiru yi bañ keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom b̄kua. ⁹ N deema Filisiti gaba w̄a ba kukua win mi, dii s̄ɔw̄ɔ. Ma u nεε, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄rima.

Yera Sansom u seewa u t̄n w̄εε yi kasuka nge sobu ye ya d̄ɔ soora. Ma bañ gie m̄n di win dam mε, mu naam̄.

¹⁰ Ma Dalila u Sansom s̄ɔwa u nεε, wee, a man yaakoru kua, ma a man weesu kua. T̄ε a suuru koowo a man gem s̄ɔw̄ɔ. Ka mba ba koo nun b̄ke.

¹¹ Yera u nεε, bà n ka man w̄εε kp̄εε b̄kua yi bañ ka ḡanu b̄kure, kon kowa dam sarirugii kpa na n s̄a nge t̄n be ba tie.

¹² Ma Dalila u w̄εε kp̄εε sua u ka nùn b̄kua u nùn s̄ɔwa u nεε, Sansom, Filisitiba wee ba nun w̄rima.

N deema ben gaba w̄a ba kukua dii s̄ɔw̄ɔ. Adama Sansom u w̄εε yi ba ka nùn b̄kua kasuka nge w̄εε siira.

¹³ Dalila u kpam Sansom s̄ɔwa u nεε, sere ka t̄ε a man yaakoru m̄wa a man weesu kuamm̄. A den man s̄ɔw̄ɔ ka gem ye ba koo ka nun b̄ke.

U n̄εε, a n̄en wirun tara n̄əba yiru ye m̄enna ka w̄εε siiri a wesi.

¹⁴ Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u win wirun tari yi m̄enna ka w̄εε siiri u wesa. Ma u ka yi d̄aru kparese tem̄ə. Yera u n̄un yamia u n̄εε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄ərima.

Sansom u yanda, win dom kpalla, ma u d̄aa te wuka ka wesi te sannu.

¹⁵ Kur̄ə wi, u n̄un s̄əw̄a u n̄εε, ma a maa n̄εε a man k̄i ni? Adama wunen ḡoru gañ w̄aa dee dee n̄ε s̄ə. Wee, a man yaakoru kua sere n̄ən ita. An̄ man s̄əw̄a m̄in di wunen dam bakam m̄ε, mu wee.

¹⁶ Baadommawa u ra n̄un gari yi s̄əmə sere win baasi bi, bu Sansom bande, u ka bu wasira. ¹⁷ Ma u n̄un win ḡoru wukia u n̄un s̄əw̄a u n̄εε, k̄ə gañ n̄en wiru ȳε saa m̄in di ba man mara. Domi na s̄āw̄a wi Gusun̄ə u ḡosa saa n̄en meron nukurun di. B̄a n̄ man k̄əna, n̄en dam mu koo man deri kpa n̄ ko dam sarirugii nge t̄ən be ba tie.

¹⁸ Sanam m̄ε Dalila u wa ma u n̄un win ḡoru kpuro wukia, ma u Filisitiban sinambu sokusia u n̄εε, bu den na t̄ε, domi Sansom u n̄un win ḡoru kpuro wukia.

Yera Filisitiban sinam be, ba seema ba na kur̄ə win mi ka gobi yi. ¹⁹ Ma Dalila u dera Sansom u dweeya win taar̄ə ma u goo soka, u na u win tari n̄əba yiru ye kpuro k̄əna. Ma Sansom dam mu doona. Nge m̄eya Dalila u ka n̄un n̄əma tura. ²⁰ U n̄εε, Sansom, Filisitiba wee, ba nun w̄ərima.

Ma u dom yanda, u tii s̄əw̄a u n̄εε, kon yari n̄ ka tii yina nge m̄ε na ra ko. Domi uñ ȳε ma Yinni Gusun̄ə u n̄un deri. ²¹ Yera Filisitiba ba n̄un s̄ere ba win n̄əni yiru kpuro w̄əw̄a. Ma ba ka n̄un da

Gasa. Ba nùn bókua ka sii gandun yóni ba nùn doke pirisám dirá. Ba dera u dobi nammá nge mé ba ra ben yaa sabenu koosie. ²² Sanam dóó sanam wee, win seri kpiimá yi ba raa kóna mi.

Sansom gáá

²³ Saa ye sáá, Filisitiban sinambu ba menna bu ka ben búu Dagoni yáku bakarú kua kpa bu maa nuku dobu ko. Domi ba nEE, u bu ben yiberE Sansom nǎmu beria.

²⁴ Sanam mé ba búu wi wa, yera ba nùn siarabu wóri ba mǎ, besen búu u sun besen yiberE nǎma beria wi u raa besen tem sankumá, ma u besen tǎn dabinu goomá.

²⁵ Ben nuku doo bi sáá, ba nEE, su Sansom yarama u na u sun yEesu go. Ma ba nùn yarama pirisám dirun di. U na ma ba nùn yaakoru kua. Ba nùn yǎrasia gbere yirun baa sáá. ²⁶ Yera Sansom u aluwaasi wi u win nǎma neni sǎwá u nEE, a man yǎsuo kpa n gbere be nEne bèn wǎllá gidambisa yeni ya sǎ kpa n yi gballi.

²⁷ N deema tǎmba yiba dii te sáá, tǎn durábu ka tǎn kurábu. Filisitiban sinambu nǎabu kpuro ba wǎa mi. Be ba wǎa wǎllá, ben geera kua tǎnu nǎrǎbun suba ita (3.000) be ba Sansom mEera dáma te.

²⁸ Yera Sansom u Yinni Gusuná kana u nEE, Yinni, na nun kanamá, a man yaayo, a maa man dam kEeyá nǎn tee teni tǎna kpa n Filisitiba mǎru kǎsia n wiru go nen nǎni yiru yen sǎ.

²⁹ Ma Sansom u gbere suunukii yiru ye nenua yèn wǎllá gidambisa ye, ya yǎ, tia win nǎm geuá, tia maa win nǎm dwará.

Ma u ye b̄oria, ³⁰ u n̄εε, a de n gbi ka Filisitiba sannu. Ma u yāara ka win dam kpuro, ma dii te, ta Filisitiban sinambu w̄ari ka t̄on be ba wāa mi. T̄on be ba gu ka wi sannu d̄ama te, ba dabi ba kere be u go sanam m̄ε u wasi.

³¹ Yera win w̄an̄abu ka win tondon ȳenugibu kpuro ba na ba win goru sua ba ka da ba sikua win tundo Man̄an sikir̄o, Sorea ka Esitaolin baa s̄o.

W̄o ȳenda Sansom u Isireliba kpara.

Mika u b̄unu kua

17

¹ Dur̄o goo u wāa Efaraimun guunun bera gia, win ȳisira Mika. ² S̄o teeru u win m̄ero s̄o wa u n̄εε, sii geesun gobi n̄ar̄abu ka wun̄abu (1.100) yi a n̄εε, ba gb̄ena, sere a gb̄en̄o wi b̄rusi n̄en n̄oni biru, yi wee. N̄ena na yi sua.

Ma win m̄ero u n̄εε, Gusun̄o u b̄ri yi ḡsia domaru wun̄ε s̄o, n̄en bii.

³ Ma Mika u gobi yi suama u win m̄ero wesia. Yera m̄ero u n̄n̄ s̄o wa u n̄εε, wee, na sii gee si Yinni Gusun̄o w̄εm̄o, bu bw̄aroku koowo wun̄en s̄o kpa bu su pote. N n̄ m̄en na, a yande su n̄enūo.

⁴ Adama u yina. Ma u su m̄ero wesia. Yera win m̄ero wi, u sin gobi goobu (200) sua u seko w̄ε. Ma seko wi, u bw̄aroku kua u gu sii gee si pote. Yen biru ba gu yi Mikan dir̄o.

⁵ N deema Mika u raa s̄a yeru m̄o win ȳenūo. Ma u dera ba n̄n̄ bw̄aroku ganu kua. Ma u win tiin bii turo ḡsa u kua nin ȳaku kowo. ⁶ Domi saa ye s̄o, Isireliba bañ kparo m̄o, baawure u m̄wa ye u k̄i.

⁷ Saa ye sɔɔ, aluwaasi goo wãa Betelehemuɔ Yudan temɔ. Durɔ wi, u sãawa Lefin bweseru. ⁸ Ma u seewa Betelehemun di u win wasangariru doona. Ye u tura Efaraimun guunɔ, ma u dua Mikan yenuɔ. ⁹ Yera Mika u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u wisa u nɛɛ, nɛ yãku kowon bwesera. Na weewa Betelehemun di ye ya wãa Yudan temɔ. Na nɛn bɔsunu mɔwa, na kasu mi kon sina.

¹⁰ Ma Mika u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ñ n mɛn na, a sinɔ nɛn mini kpa a n sãa nɛn yɛnun yãku kowo, kpa na n da nun sii geesun gobi wɔkuru wɛ wɔɔ baagere, ka sere maa yãa ni kaa n da doke, kpa na n nun nɔɔrimɔ.

Ma durɔ wi, u wura. ¹¹ Nge mɛya u ka sina Mikan mi. Ma Mika u nùn mɛɛra nge win tiin bii. ¹² Ma u nùn kua win yãku kowo. ¹³ Yera Mika u tii sɔɔwa u nɛɛ, na yɛ ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua tɛ domi na yãku kowo mɔ wi u sãa Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwãarokunu

ka win yãku kowo wɔra

18

¹ Saa ye sɔɔ, Isireliba bañ kparo mɔ. Mɛya maa Danuba ba kpana bu ben tem mwa mɛ ba tubi di. Yera ba bɔsu ba tem kasu. ² Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa Sorean di ka Esitaolin di bu ka da bu tem saria mɛɛri. Ma tɔn be, ba seewa ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ, yera ba dua Mikan yenuɔ ba kpuna. ³ Sanam mɛ ba wãa mi, yera ba Lefi goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu tuba. Yera ba nùn

soka ba bikia ba nεε, mba a kom na bera gee. Mban sōna a wāa mini.

⁴U bu wisa u nεε, Mikawa u man yii mini na n sāa win yāku kowo, u n man gobi kāsiamō.

⁵Ma tōn be, ba nūn sōwa ba nεε, a Gusunō bikio u sun sōsi besen sanum mū n koo dora.

⁶Ma yāku kowo wi, u bu wisa u nεε, i doo ka bōri yendu. Yinni Gusunō u koo bεε kpāra besen sanum sōō.

⁷Ma tōnu nōobu be, ba doona min di, ba da Laisiō. Ba deema bera min tōmba wāawa bōri yendu sōō, nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi tōn tuko goo kun bu baasi. Mēya bañ maa wērō goo mō turuku. Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa wāasine ka bweseru garu. ⁸Laisi min di, tōmbu nōobu be, ba gōsira ba da ba begibu deema Soreāō ka Esitaoliō. Ma begii be, ba bu bikia ba nεε, mba ka mba i wa mi gia. ⁹Ma ba wisa ba nεε, i seewo su da su Laisigibu wōri. Domi tem mi ba wāa mi, tem gem tiiwa. I ku de sa n wāa mini sa n kom yaa bie. I seewo su da fuuku su bu wōri, su ben tem mε mwa. ¹⁰Tem mε, mu kpā, gāanu kun maa bu kōmie. Sā n tura mi, sa ko deema wee ba wāa bōri yendu sōō. Gusunō u koo maa sun bu nōmu beria.

¹¹Yera Danun bwese te sōō, tōmbu nata (600) ba seewa saa Sorean di ka Esitaolin di ba ben tabu yānu neni. ¹²Ba da Yarimun wuuō Yudan temō ba ben sansani gira mi. Yen sōna ba yam mi sokumō Makanε Danu sere ka gisō. Yen tubusiana Danun sansani. ¹³Saa min diya ba maa da Efaraimun guunō ma ba da sere Mikan yenuō. ¹⁴Yera tōmbu nōobu be ba raa tem min saria mεerim na mi, ba begibu sōwa ba nεε, i yē ma bwāaroku ge ba sii

geesu pote ka bwāarokunu ganu nu wāa diru mini? N n mēn na, i de su bwisiku ye n weenε su ko.

¹⁵ Ma tən be, ba da diru mi Lefi aluwaasi wi, u wāa. Ma ba nūn tōbura. ¹⁶ Tōmbu nata ye, ba da ba yō dii kōnnōwō ba tabu yānu neni. ¹⁷ Ma tōmbu nōabu be, ba dua Mikān dirō, ba bwāaroku ni yarama kpuro. Saa ye sō, yāku kowo wi, u yō dii kōnnōwō ka tōnu nata ye. ¹⁸ Ye u wa tən be, ba dua Mikān dirō ba bwāaroku ni yarama, yera u bu bikia u nεε, mba i mō mi.

¹⁹ Yera ba nūn wisa ba nεε, a wunεn nōo mario. A ku gam gere. Sa ko nun ko bεsen yāku kowo. Yen yerā a kīru bo, a n sāa tən turon yāku koowo? Nge Isirelin bwese kerī giragii.

²⁰ Ma gari yi, yi yāku kowo wi dore. Yera ba nūn bwāaroku ni wē u ka bu swīi.

²¹ Ma Danu be, ba gurena ba doona, ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka sere ben sōmunu. ²² Ye ba yara Mikān yεnun di ba tonda, yera be ba ka Mika wāa sannu ba gurena ba Danu be naa gira, ²³ ba bu sokumō tāa tāa. Yera Danu be, ba yōra ba Mika bikia ba nεε, mba a kī a ka sun naa gire mε.

²⁴ Ma u bu wisa u nεε, mba n maa man tie. Wee, i nεn būnu gura ma i nεn yāku kowo mwā, ma i mō, mba na kī?

²⁵ Yera ba nεε, sañ maa kī su wunεn nōo nō. À n maa yina, bεsen gabun mōru koo se kpa bu nun wōri bu go tē, wunε ka wunεn yεnugibu.

²⁶ Ma Danu be, ba ben swaa wōri ba n doonō. Ye Mika u wa tən be, ba nūn dam kere, yera u gōsirama u wuma win yenuō.

Danuba ba Laisi kamia

²⁷ Nge mɛya Danuba ba ka Mikan bwāarokunu doona ka win yāku kowo sannu. Yen biruwa ba da ba Laisi wəri, ba yen tambu go be ba raa wāa bəri yendu sɔɔ mi. Ye ba bu go ba kpa, ma ba wuu ge dɔɔ meni. ²⁸ Goo kun kpīa u Laisigii be faaba kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma. Bañ maa ka bweseru garu wāasinε. Ba wāawa Beti Rehəbun wəwaa. Yen biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba sina mi. ²⁹ Ma ba gu yīsi kpaaru kā, Danu. N deema ben sikadon yīsira mi, wi u sāa Yakəbun bii. ³⁰ Yera Danu be, ba bwāaroku ge gira bu ka sā. Ma Yonatam, Gεεsəmun bii, Məwisin debubu, ka win bibu ba kua ben yāku kowobu sere ba ra ka Isireliba gura ba ka doona tem tukumə. ³¹ Nge mε Isireli be ba tie ba Yinni Gusunə sāmə Silə n ka tε, nge mɛya Danu be, ba maa bwāaroku ge ba gira mi sāwa n ka tε.

Lefi goo ka win kurə

19

¹ Lefi goo wāa Efaraimun guunun bera gia, baru kpaaru garun mi. Yera u kurə tanə goo sua wi u sāa Betelehəmuɡii Yudan temə. Saa ye sɔɔ, Isireliba bañ sunə mə. ² Durə wi ka win kurə ba sanna. Yen sōna kurə wi, u da u sina suru nne win tundon yenuə Betelehəmuə. ³ Yera win durə u nùn naa da u nùn kəkiri u ka wurama yenuə. Sanam mε u dɔɔ, win səm kowo u nùn yōsiri ka ben ketekunu yiru. Ye ba tura kurə win mi, ba dua win tundon dirə. Ye tundo wi, u durə wi wa, ma u nùn dam koosia ka nuku dobu. ⁴ U dera ba sina mi, sɔɔ ita. Ba di ba nərə. ⁵ Sɔɔ nne se ba seewa buru buru yellu ba sɔɔru kua bu ka doona. Adama win dokiri u nεε, bu yōro bu gāanu di bu sere doona.

⁶ Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera dokiri wi, u maa bu gōra u nεε, bu kpunɔ sere sisiru bu maa nuku dobu ko.

⁷ Lefi wi, u kīa u doona adama win dokiri u nùn suuru kana ma u maa sina wōku teeru. ⁸ Sōo nōobuse u seewa buru buru yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u maa nεε, u sinɔ u gāanu di kpa u doona sōo ù n kella.

Ma ba sina ba di sannu. ⁹ Sanam mε Lefi wi, u seewa ka win kurɔ ka win sɔm kowo, win dokiri wi, u nùn sōwa u nεε, sōo u kpa, yam maa tīramɔ. Bu maa sinɔ sere sia bururu, kpa bu yellu se bu swaa wōri.

¹⁰ Adama Lefi wi, u den yina, ma ba swaa wōri ka win kurɔ ka win sɔm kowo wi, ka ben ketekunu yiru ye. Yen dōma te, ba tura Yebusin deedeeru ye ba maa sokumɔ Yerusalemu. ¹¹ Sanam mε ba Yebusi ye bōku kua, saa ye sōo, sōo u kpeema. Yera sɔm kowo wi, u win yinni sōwa u nεε, a de su da Yebusiban wuu genin mi su kpuna.

¹²⁻¹³ Yera win yinni u nùn wisa u nεε, tɔn tukobun wuuɔra sa ko da? A de su yande turi Gibeaa, ñ kun mε Ramaɔ mi Isireliba ba wāa, kpa su kpuna min gam.

¹⁴ Yera ba ben swaa wōri ba n doonɔ. Sanam mε ba tunuma Gibeaa Benyamεen temɔ, sōo u dua u kpa. ¹⁵ Ye ba tura mi, ba da ba wāawa batuma mi wuugiba ra mennε. Adama goo kun bu soka bu na bu kpuna win yenuɔ.

¹⁶ Yera durɔ tɔkɔ goo u wee gberun di, u sarɔ. U sāawa Efaraimun guunun beragii. Adama u wāawa wuu gen mi. N deema Gibeagii be, ba sāawa Benyamεeba. ¹⁷ Yera u nōni seeya u tɔn be wa, ba sō

wuun mennō yeru mi. Ma u bu susi u nεε, bεε ka sanum. Man diya i wee. Mana i dōō.

¹⁸ Lefi wi, u nùn wisa u nεε, sa weewa Betelehemun di ye ya wāa Yudan temō. Sa dōōwa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wāa na ka sāa yāku kowo. Yen sōna na gōsirō mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere nεε, sa ko sōbia yēron yenuō, ¹⁹ baa mε sa taka mō bεsen ketekunun sō, sa maa dīanu ka tam mō. Gāanu kun sun kōmie.

²⁰ Saa yera durō tākō wi, u nεε, to, i duuma. Gusunō u de i bōri yendu wa. Yēn bukata i mō, kon bεε ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da nēn yenuō.

²¹ Ma u ka tōn be da win yenuō u ben ketekunu dīanu wē. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu dīanu wē ba dimō ba nōrumō ²² ba nuku dobu mō.

Yera wuu min tōmbu gabu be ba sāa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomō ba baasi ba mō, a durō wi u dua wunen yenuō mi sun yarama su ka nùn kpuna nge tōn kurō.

²³ Ma durō tākō wi, u yara u bu suuru kana u nεε, aawo, nεgibu. I ku daa kōsa yenin bweseru ko domi nēn yenuōra durō wi, u wāa. ²⁴ Wee na bii wōndia mō wi u kun durō yē. Durō win tii, u maa kurō mō. Na kon bεε bu yarama kpa i ka bu ko nge mε i kī. Adama i ku ka durō win tii kōsa yenin bweseru ko.

²⁵ Ka mε, tōn be, bañ durō win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurō yarama u bu wē. Ma ba nùn tilasi kua ba ka nùn kpuna wōku giriru sere yam ka sāra. Yen biru ba nùn deri u doona. ²⁶ Yera kurō wi, u seewa u na u wōruma yenu gēn mi win durō u wāan kōnnōwō. ²⁷ Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa

u kī u swaa w̄ari. U gambo kenia, yera u deema wee, win kur̄o u kp̄i u ḡaseru demie k̄onn̄ow̄o. ²⁸ Ma u kur̄o wi s̄ōwa u n̄εε, a seewo su doona.

Adama uñ wisibu nua. Ase kur̄o wi, u guwa mi. Yera dur̄o n̄un sua u s̄andi win ketekun w̄oll̄o u ka doona win wuūo. ²⁹ Ye u tura win yenūo, yera u woburu sua u ka kur̄o win goo te b̄otira kpirinu w̄okura yiru, ma u Isireliban bwese kera baayere kpiri tia tia m̄arisia. ³⁰ Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba n̄εε, sañ yenin bweseru waare saa m̄in di sa yarima Egibitin di. Yen s̄ō, i de su m̄enna su wesiana kpa su wa yen m̄ε sa ko ko.

Ba Benyamεba s̄εyasia

20

¹ Isireli be ba w̄aa Danūo s̄ō ȳesan n̄am geu gia sere n ka girari Beri Sebāo s̄ō ȳesan n̄am dwar̄o ka maa be ba w̄aa Galadin tem̄o s̄ō yari yeru gia, ba m̄enna ba n̄ōo tia kua nge t̄an turo Yinni Gusun̄an s̄aa yer̄o Misipāo. ² Ben bwese kera baayeren wirugibu ba nawa d̄oma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kp̄i bu ka takobi sanna ba s̄aawa t̄ambu n̄ar̄obun suba n̄εeru (400.000). ³ N deema Benyamεba ba nua k̄o ma Isireli be ba tie ba m̄enne Misipāo.

Ma Isireli be, ba bikia ba n̄εε, am̄ona daa k̄sa yenin bweseru ya ka koor̄a.

⁴ Ma Lefi win kur̄o ba go mi, u bu s̄ōwa u n̄εε, na n̄en kur̄o naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibēo sa kpuna mi. ⁵ Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kp̄i w̄okuru. N̄en tiiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu n̄en kur̄o w̄ē ma ba ka n̄un kpuna ka tilasi ba go. ⁶ Yera na win

goo te sua na b̄atira na Isirelin bwese k̄era baayere kp̄iri tia tia m̄arisia. Domi ḡāa k̄ōsuna ba kua mi, n̄in bweseru n̄ n̄ ween̄ε Isireliba bu ko. ⁷ Yen s̄ō, b̄εε Isireliba, wee i m̄enn̄ε mini t̄ē. I wesian̄o kpa i ko ye n̄ ween̄ε i ko.

⁸ Ma be kpuro ba n̄o n̄era nge t̄on turo. Ba n̄εε, b̄εsen goo kun wur̄o win ȳenūo u sere n̄εε u koo sina win kuu bekurugir̄o. ⁹ Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko t̄et̄e towa ¹⁰ su ka t̄ambu ḡosi Isirelin bwese k̄era baayere s̄o. T̄ambu wun̄abu (100) s̄o, sa ko w̄okuru w̄ia. T̄ambu n̄ar̄abu (1.000) s̄o, sa ko wun̄abu w̄ia. T̄ambu n̄ar̄abun suba w̄okuru (10.000) s̄o, kpa su n̄ar̄abu w̄ia. T̄on beya ba koo da bu sun̄ d̄ianu kasuama su ka wa su di b̄εε be sa m̄enn̄ε mini, kpa su wa su Gibeagii be s̄eyasia ben daa k̄ōsa ye ba kua min s̄ō.

¹¹ Nge m̄eya Isireliba kpuro ba ka m̄enna ba n̄o tia kua bu ka Gibeagii be w̄ari. ¹² Ma Isireli be, ba t̄ambu ḡora Benyam̄εen tem kpuro s̄o ba n̄εε, am̄ona k̄ōsa yenin bweseru ya ka kooa b̄een suunu s̄o m̄ε. ¹³ Yen s̄ō, i sun̄ t̄on k̄ōso be n̄omu s̄andio su bu go, kpa su k̄ōsa ye wuna b̄εε Isireliban suunu s̄on di.

Adama Benyam̄εε be, ba yina bu ben m̄ero bisi ben gari n̄o. ¹⁴ Ma ba maa m̄enna Gibeao bu ka Isireliba tabu ko. ¹⁵ Yen d̄ama te, t̄ambu n̄ar̄abun suba ȳenda n̄oabu ka tia (26.000) be ba koo kp̄i bu ka takobi sanna, ba m̄enna Benyam̄εen tem s̄o ka sere maa tabu dur̄abu nata ka wun̄abu (700) be ba s̄aa Gibeau tiigibu. ¹⁶ Benyam̄εeban tabu dur̄abu s̄o, ben nata ka wun̄abu (700) ba s̄awa n̄om dwaagibu. Be kpuro ba n̄oma dowa gem gem. Domi ben goo sari wi u koo t̄onun sera kpurant̄εru ȳisi u k̄omia.

17 Isireliba sɔɔ maa, be ba tabun dɔɔnɛ mɔ ba koo kpī bu ka takobi sanna ba sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000).

18 Ma Isireli be, ba da Beteliɔ bu ka Gusunɔ bikia u bu sɔɔsi bwese kera ye ya koo gbi yu Benyamɛɛba wɔri. Ma Yinni Gusunɔ u Yudaba gɔsa. 19 Sisiru bururu Isireliba kpuro ba seewa ba ben sansani gira Gibeon bɔkuɔ. 20 Yen biru ba ben tabu sãa yi Gibeon deederu bu ka Benyamɛɛba wɔri. 21 Yen dɔma tera Gibeagii be, ba yarima ba Isireliba wɔri ba ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go. 22-23 Ma Isireliba ba da ba Gusunɔ weeweenu koosi sere n ka kua yoka. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, bu maa ben mero bisi be wɔrio?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben tabu sãa kpī mi ba raa yellu kpī ba ka Benyamɛɛ be wɔri. 24 Yera ba kparam Benyamɛɛba wɔri nɔn yiruse te. 25 Benyamɛɛ be, ba kparam yarima ba Isireliban tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari go (18.000). 26 Yera Isireliba kpuro ba menna Beteliɔ ba sina Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, ba weeweenu mɔ. Yen dɔma te, ba nɔɔ bɔkuawa sere n ka kua yoka. Ma ba Yinni Gusunɔ yãku dɔɔ mwaararuginu kua ka siarabun yãkunu. 27-28 N deema Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te, ta wãa Beteli mi. Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubuwa u sãa yãku kowo saa ye. Yera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ bikia ba nɛɛ, su kparam Benyamɛɛba wɔrio?

Ma u nɛɛ, oo, i doo. Kon bɛɛ bu nɔmu beria sia.

29-30 Sɔɔ itase Isireliba ba da ba tabu sãa kpī bu ka Benyamɛɛba wɔri nge mɛ ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu kowobu berua ba ka Gibeasikerena.

31 Yera Benyamεεba ba maa yara ba ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira ba ka wuu yara ba tonda. Nge mε ba raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge mεya ba maa torua ma ba maa ben tōnu tēna go Betelin swaaō ka Gibeagia sōō yakasō. 32 Ma Benyamεε be, ba nεε, wee, sa maa bu kamia nge yellu. Adama Isireliba ba nεε, i de su duki su kpa bu ben wuu deri bu tonda. 33 Ma ba da ba menna Baali Tamaaō. Yera be ba raa kukua ba yarima Mare Geban di mi ba wāa. 34 Ba sāawa tōmbu nōrōbun suba wōkuru (10.000). Ma ba da Gibeaaō ba tabu kua gem gem ka Benyamεεba. Benyamεε be, bañ yē ba kam kobu dōōwa mi. 35 Ma Yinni Gusunō u dera ba burisina Isireliban wuswaaō. Yen dōma tera Isireliba ba tōmbu go nōrōbun suba yenda nōōbu ka wunōbu (25.100) Benyamεεn tabu kowobu sōō. 36 Saa ye sōōra Benyamεεba ba tuba ma ba kam kuawa.

Isireliba ba raa duki sua ba bu deri yēn sō ba yē ma ben tabu kowobu gaba kukua Gibeaaō ba Benyamεεba mara. 37 Bera ba yarima ba Gibeaa ye wōri ba yen tōmbu go. 38 N deema Isireliba ba raa wesiana ba nεε, be ba kukua mi, bu wuu ge dōō sōreo, kpa be ba tie bu gōsirama bā n wiisu wa. 39 Ye ba wii si wa, yera ba gōsirama. Benyamεεba ba raa bu tōmbu tēna goori. Yen sōna ba tamaa ba maa bu kamiawa nge yellu. 40 Adama saa ye sōō, wii bakara seewa saa Gibeaa di, ma Benyamεεba ba wa dōō wiira ben wuu wukiri mam mam. 41 Isireli be ba raa duki sua mi, ba gōsirama. Saa yera Benyamεε be, ba nanda, domi ba wa wōrō ye ya bu deema. 42 Yen sōna ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge dōō sōre ba yarima ba bu naa swīi ba goomō 43 sere Gibeaa sōō yari

yerə. Bañ wure Benyamεε be, bu yōra baa fiiko bu sere wēra. ⁴⁴ Nge mεya ba kua ba ka Benyamεεban tabu durəbu nərəbun suba yendu yiru sari (18.000) ye go. ⁴⁵ Ba maa ben təmbu nərəbun suba nəɓbu (5.000) go swaa səɓ be ba duki m̀ ba dɔɔ tem saaramə Riməən kperu gia. Ma ba be ba tie naa swīi sere Gideomuɔ. Miya ba maa ben təmbu nərəbun suba yiru (2.000) go. ⁴⁶ Be ba gu dɔma te, ben bwese te sɔɔ, ba s̄awa tabu durəbu nərəbun suba yenda nəɓbu (25.000).

⁴⁷ Adama Benyamεεba nata (600) ba kpīa ba tura Riməən kperu mi, tem saaramə ma ba kua suru nne bera mi. ⁴⁸ Isireliba ba gəsirama ba na Benyamεε be ba tien wusu sɔɔ. Ba bu go go sere ka ben yaa sabenə. Hunde koni ye ya wāa mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro d̄ɔɔ mēni.

Benyamεεn bwese kera

maa seewa

21

¹ N deema Isireliba ba raa nɔɔ mwεεru kua Misipəɔ ba nεε, bañ Benyamεε goɔ ben bii wəndia goɔ wεεmə u sua kurə. ² Ma ba na ba sina Beteliə Yinni Gusunən wuswaaɔ sere n ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam ³ ba nεε, Gusunə, bεsε Isireliban Yinni, mban s̄na bεsən bwese kera tia ya kpeera.

⁴ Ma ba seewa buru buru yellu ba yāku yeru kua mi, ma ba yāku d̄ɔɔ mwaararuginu ka siarabun yākunu kua ten wəllə. ⁵ Yen biruwa ba nεε, geema sa nɔɔ mwεεru kua ka b̄ri sa nεε, be ba kun de Misipəɔ Yinni Gusunən s̄a yerə sa ko bu gowa. N n mēn na, berà bεsε Isireliba sɔɔ, bañ ka sun mēnne mi.

⁶ N deema Isireliba ba g̃ru g̃sia ba n̄e, wee sa b̄esen bwese k̄eri tia go. ⁷ T̄ē am̄ona sa ko ko su ka Benyam̄e be ba tie kur̄bu waawa. Domi sa b̄rua k̄o Yinni Gusun̄n wuswaā sa n̄e, sañ maa bu b̄esen bii w̄ndiaba w̄em̄o bu sua kur̄bu.

⁸ Ma ba bikiana ba n̄e, b̄ese s̄o ber̄a bañ n̄e Yinni Gusun̄n wuswaā Misipā. Ma ba deema goo kun n̄e saa Yab̄esin di ye ya w̄a Galadī. ⁹ Domi sanam m̄e ba t̄ambu gara ba deema Yab̄esigii goo kun w̄a mi. ¹⁰ Saa yera Isireli be s̄o, ba tabu kowobu n̄r̄obun suba w̄kura yiru (12.000) ḡsa ba bu wooda w̄e ba n̄e, i doo i Yab̄esigibu go kpuro. ¹¹ I t̄n dur̄bu kpuro goowo ka kur̄o be ba dur̄o ȳe k̄o.

¹² Ye ba tura mi, ba w̄ndiaba wa t̄nu n̄eru (400) be ba kun dur̄o ȳe. Ma ba bu mw̄erima ba ka na ben sansanīo Silō Kananin tem̄o.

¹³ Yen biruwa Isireliba ba Benyam̄e be ba da ba kukua Rim̄on kpee w̄rūo ḡria ba n̄e, bu yarima, tabu kpa, ba dora. ¹⁴ Yera Benyam̄e be, ba yarima. Ma ba bu w̄ndia be w̄e ba sua kur̄bu, be ba mw̄erima saa Yab̄esin di mi, Galadin tem̄o. Adama kur̄o be, bañ bu dabiru tura.

¹⁵ Ma Isireliba ba Benyam̄e ben w̄nw̄ndu wa ȳen s̄o Yinni Gusun̄o u dera ben bwese k̄era kanda.

¹⁶ Ma Isireliban guro gurobu ba n̄e, wee t̄n kur̄bu sari Benyam̄en bweseru s̄o. Mana ben t̄n dur̄o be ba tie ba koo kur̄bu wa. ¹⁷ Domi n̄ n̄ ween̄e ben bweseru tu kam ko, kpa b̄ese Isireliban bwese k̄eri tia ye, yu gbi. ¹⁸ Adama sañ kp̄e su bu b̄esen bii w̄ndiaba w̄e bu sua kur̄bu, domi sa n̄o mw̄eru kua ka b̄ri sa n̄e, Isireli wi u win bii w̄ndia Benyam̄e goo w̄e u sua kur̄o, yen ȳero u kam ko.

¹⁹ Adama ba bwisika ba nεε, wee wḗḗ ka wḗḗn tḗḗ bakara turuku kua te sa ra Yinni Gusunḗ kue Siloḗ. Silo ye, ya wāawa swaaḗ ye ya dḗḗ saa Betelin di sere Sikemuḗ sḗḗ yari yerḗ, Beteli ka Lebonan baa sḗḗ.

²⁰ Ma ba Benyamεεba bwisi yini kḗ ba nεε, i doo i kuke resem gbaanḗ. ²¹ Kpa i n yḗḗru bwεε i n Silon wḗḗndiaba mara, be ba koo yarima ba n yaamḗ. I n bu wa mε, kpa i yarima gbaa nin min di, i bu sεre i mwεeri i ka doona bεen temḗ bu ko bεen kurḗbu. ²² Ben mḗwḗbu bḗ n na, ba sun weeweenu koosi, sa ko bu wisi su nεε, saḅ kpīa sa bεε kpuro kurḗbu waawe Yabesin taa bi sḗḗ. Nge mε n ḅ ben tii ba bεε bii wḗḗndia be wε, baḅ ben nḗḗ mwεeru kḗbie.

²³ Ma Benyamεε be, ba ka tḗn ben gari sḗmburu kua. Ba wḗḗndia be mwεera sanam mε ba yaamḗ Siloḗ. Ben baawure u wḗḗndia wa u sεre u sua kurḗ. Ma ba ka da ben temḗ. Ba wure ba ben wusu bana, ba sina mi. ²⁴ Yen biruwa Isireli be ba tie ba yarina. Baawure u da u win bwese kera deema win temḗ.

²⁵ N deema saa ye sḗḗ, Isireliba baḅ kparo mḗ. Ben baawure u mḗwa nge mε u kī.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8